

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І. МЕЧНИКОВА**

**ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН,
ПОЛІТОЛОГІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ**

КАФЕДРА ІСТОРІЇ ТА СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ

ВЗАЄМОДІЯ З ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

**методичні вказівки та завдання
до навчального курсу
для здобувачів спеціальності «Політологія»
факультету міжнародних відносин, політології та соціології**

Одеса 2019

УДК: 324: 342.8

Друкується за рішенням
Вченої Ради факультету
міжнародних відносин, політології та соціології
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова
Протокол №8 від 02 липня 2019 року

Укладачі: **Узун Юлія Вадимівна**
кандидат політичних наук,
доцент кафедри історії та світової політики
факультету міжнародних відносин,
політології та соціології
ОНУ імені І.І. Мечникова

Коч Світлана Вадимівна
доктор політичних наук,
доцент кафедри історії та світової політики
факультету міжнародних відносин,
політології та соціології
ОНУ імені І.І. Мечникова

Рецензенти: **Хорошилов Олег Юрійович**
кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології
факультету міжнародних відносин,
політології та соціології
ОНУ імені І.І. Мечникова

Князева Олена Володимирівна
кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри регіональної політики
та публічного адміністрування
ОРІДУ НАД

Узун Ю.В., Коч С. В.

Взаємодія з органами державної влади: методичні вказівки та завдання до навчального курсу / Узун Ю.В., Коч С.В. – Одеса: ТОВ «Удача», 2019 – 44 с.

© Узун Ю.В., Коч С.В., 2019

ЗМІСТ

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ	4
2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	
Для денного відділення	9
Для заочного відділення	10
4. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА СПИСКИ РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ	14
5. САМОСТІЙНА РОБОТА	34
6. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА	36
7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА	37
8. ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ	37
9. ПЕРЕЛІК ЗАСОБІВ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	38
10. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ	
ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО МОДУЛЬНИХ РОБІТ	38
11. ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ДЛЯ ЗАОЧНОГО ВІДДІЛЕННЯ	41
12. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ	44

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ДИСЦИПЛІНУ «ВЗАЄМОДІЯ З ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ»

Дисципліна «Взаємодія з органами державної влади» спрямований на вивчення основ політико-правових засад, форм та процедур взаємодії громадян та інститутів громадянського суспільства з органами державної влади.

Дисципліна викладається на факультеті міжнародних відносин, політології та соціології студентам спеціальності «політологія» на першому курсі. Курс розрахований на один навчальний семестр, він включає 24 годин лекцій, 34 семінарських занять, 20 годин індивідуальної й 20 годин самостійної роботи студентів.

Дисципліна є обов'язковою. Підсумкова форма контролю – іспит.

Особлива увага приділяється вивченню концептуально-теоретичним аспектам в аналізі походження держави та суспільства, владних та громадських інститутів, правових механізмів контролю публічної та приватної сфери. Держава вивчається як соціальний інститут, як політична, структурна, територіальна організація суспільства.

Представлено процес взаємодії між інститутами держави і громадського суспільства, яке обмежує державу, як інститут примусу.

Актуальним є вивчення сучасних підходів до інтерпретації механізмів взаємодії між державою та суспільством в ракурсі прав та обов'язків громадян. Представлено аналіз форм політичної участі, як право і як обов'язок в контексті права на аполітичність та абсентеїзм.

Мета дисципліни полягає у вивченні досвіду зарубіжних країн та України щодо реалізації системи демократичних взаємовідносин між суб'єктами громадсько-політичних відносин.

Вивчення дисципліни спрямоване на формування **компетентностей**: КЗП-08.

Відтак, здобувачі мають знати:

- концептуальні моделі взаємозв'язку між суспільство та державою;
- сутність політики, яка форми взаємодії в соціумі;
- етапи і форми розвитку громадянського суспільства;
- форми та процедури конструювання «політичних» відносин;
- відмінності між поняттями «правове регулювання» та «політичне регулювання» громадсько-політичних відносин.
- особливості формування, ролі та значення інститутів громадянського суспільства в системі національно-державних відносин та міжнаціональних відносин;
- систему інститутів державної влади що виступає стороною громадсько-політичних відносин;
- форми та процедури взаємодії громадян та інститутів громадянського суспільства з органами державної влади. Сучасні інститути громадянського суспільств;
- конвенційні форми політичної участі та механізми громадського тиску;
- неконвенційні форми політичного активізму та наслідки трансформації політичних систем для громадських та державних структур;
- міжнародні стандарти реалізації прямої та представницької демократії.

Здобувачі мають вміти:

- аналізувати системи надання адміністративних послуг в країнах Європи;

- застосовувати конституційно передбачені процедури прямої демократії, механізми громадсько-політичної дії, спрямовані на здійснення конструктивної взаємодії з органами державної влади та місцевого самоврядування,
- користуватися процедурами демократичного контролю за органами державної влади та управління та за органами місцевої влади та місцевого управління.

Дисципліна «Взаємодія з органами державної влади» *орієнтована на формування професійних навичок*: збирання, аналітичної обробки, систематизації, використання інформації, її політико-правового аналізу та використання на практиці.

Засвоєння матеріалу дисципліни допоможе формуванню демократичних поглядів, розвитку політичного мислення, формуванню професійних навичок.

**ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ВЗАЄМОДІЯ З ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ»
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПОЛІТОЛОГІЯ»**

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1

ТЕМА 1

Політичні відносини та політичні інтереси в соціальних системах

Поняття «політичних відносин» та «політичні інтереси» в соціальних системах.

Рівні та суб'єкти політичних відносин. Розвиток розуміння взаємовідношення «політичного» та «політики» в історії соціально-політичної думки. Особливості формування «політичного» як «комунікаційного».

«Політика» та «право» як регулятори громадсько-політичних та суспільних відносин. Регулятивна роль «мононорм». Релігійні форми «мононорм». Регулятивна роль міфів, ритуалів, стереотипів. Теорії праворозуміння та їх вплив на тип взаємодії з органами державної влади.

«Правові сім'ї» та їх значення у формуванні громадсько-політичних відносин. Громадсько-політична відповідальність.

ТЕМА 2

Держава в системі політичних відносин

Теорії походження держави. Закономірності виникнення держави. Історичні форми виникнення держави. Типологія держав у формаційному підході.

Держава як соціальний інститут, що забезпечує виробляючу економіку. Держава як політична, структурна, територіальна організація суспільства.

Держав як інститут примусу. Ознаки держави і державності. Поняття типу держави та особливості держав в межах одного типу. Зміна та конвергенція різних типів держав. Державні гібриди. Демократичний транзит.

Державна влада, її структура. Поняття та системи «адміністративних послуг».

ТЕМА 3

Громадянське суспільство в системі політичних відносин

Формування ідеї «громадянського суспільства» в історії громадсько-політичного розвитку. Історичні етапи розвитку громадянського суспільства.

«Публічне» та «приватне» в політичній взаємодії. Ринкові та антиринкові ідеї в розвитку громадянського суспільств. Типологія громадянських суспільств.

Сучасні інститути громадянського суспільств. Громадські організація та об'єднання: особливості утворення, реєстрації та функціонування в Україні. Профспілкові організації в Україні: історія розвитку та діяльності. Релігійні організації в Україні. Благодійні/волонтерські організації в Україні, органи самоорганізації, біржі, фонди, кооперативи та ін.

Реалізація Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства щодо удосконалення його нормативно-правової бази (січень – листопад 2013 р.) 52 4.2. Вплив суспільно-політичної кризи на стан правового середовища громадянського суспільства (кінець листопада 2013 р. – лютий 2014 р.)

ТЕМА 4

Політико-правові форми взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства

Поняття «конвенційної» та «неконвенційної» громадсько-політичної активності. Особливості сучасного громадського активізму. Форми сучасного активізму.

Конвенційні форми громадсько-політичної активності в Україні та їх нормативно-правове забезпечення та задіяння у політиці. Особливості взаємодії представницьких органів місцевого самоврядування з громадськістю.

Протестні форми громадської участі. Абсентеїзм як специфічна політична поведінка.

Неконвенційні форми протестів. Відповідальність учасників неконвенційних дій.

ТЕМА 5. Сучасні стандарти Європейського Союзу щодо принципів взаємодії інститутів громадянського суспільства та державної влади

Декларація ООН про право на розвиток (41/128); Доповідь ООН «Про цілі тисячолітнього розвитку» (Цілі розвитку тисячоліття Доповідь, 2011); для України).

Аналіз рекомендацій ЄС для розвитку демократії в країнах Європи. Європейська Повістка для України (європейського порядку денного).

Договір про функціонування Європейського Союзу;

Європейська хартія про співпрацю в сфері розвитку на підтримку місцевого самоврядування; Комунікація ЄС «Наділення місцевих органів влади в країнах-партнерах для підвищення управління та більш ефективного розвитку» (COM (2013) 0280); Комунікація ЄС від 27 лютого 2013 «Гідного життя для всіх: Викорінення бідності і даючи світові стійке майбутнє» (COM (2013) 0092), Комунікація «Коріння демократії та сталого розвитку: участь Європи з громадянським суспільством у зовнішніх відносинах» (2012); Висновок Ради Європи від 15 жовтня 2012 року « Коріння демократії та сталого розвитку: союз Європи з громадянським суспільством у зовнішніх відносинах» (док 14535/12); Позиція Комітету Регіонів «Розширення прав і можливостей місцевих органів влади в країнах-партнерах для підвищення управління та більш ефективного розвитку» (CDR), 2010/2013; Декларація ЄС від 5.07.2012 р. «Розвиток освіти і активного глобального громадянства». Резолюція Європейського парламенту від 22.10.2013 «Для місцевих органів влади громадянського суспільства: участь Європи у підтримці сталого розвитку» (2012/2288 (INI));

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2

ТЕМА 6

Демократичний контроль в Україні. Громадська експертиза діяльності органів виконавчої влади в Україні

Стратегія сталого розвитку України до 2020 р. від 15 січня 2015 р. Особливості функціонування Національної Ради Реформ в Україні. Стратегія національної безпеки України та поняття «внутрішня безпека». Закон «Про національне антикорупційне бюро України» (2014), Закон «Про очищення влади» (2014).

Поняття «демократичний контроль». Демократичний контроль в Україні за «Законом про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією та правоохоронними органами держави».

Поняття «громадська експертиза». Порядок проведення громадської експертизи в Україні. Відповідальність посадових осіб за порушення громадського права на здійснення «громадської експертизи».

ТЕМА 7

Процедури забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики

Консультації з громадськістю. Референдуми в Україні

Поняття «Консультації з громадськістю». Порядок створення консультативно-дорадчих органів при органах влади. Форми проведення консультацій з громадськістю.

Консультативно-дорадчі органи при органах влади в Україні. Порядок формування громадських рад на місцевому рівні управління.

Референдум як форма прямої демократичної участі. Консультативні референдуми в Україні.

Відповідальність посадових осіб за порушення громадського права на участь у консультативно-дорадчих органах та громадських радах, на участь у референдумі.

ТЕМА 8

Звернення громадян до органів влади

Практика електронного урядування

Практика Цензури

«Звернення громадян» як безпосереднє право громадян. Форми громадських звернень. Особливості «громадського звернення». Європейська практика реалізації права на «звернення громадян» до органів влади.

Процедура здійснення права звернення громадян до органів влади та управління в Україні.

Практика е-урядування в країнах світу. Стандарти е-урядування в ЄС. Досвід е-урядування в Україні.

Адміністративні послуги в Україні.

Цензура як політика та діяльність посадових осіб з метою контролю над інформаційними потоками та якістю інформації.

Відповідальність посадових осіб за порушення права громадян на звернення до органів влади та державного управління.

ТЕМА 9

Мирні зібрання: реалізація права громадянами, механізми політико-правового регулювання, європейська практика

Мирні зібрання: загальні форми мирних зібрань та їх відмінності (мітинги, збори, демонстрації, вуличні ходи, марші, пікетування, публічні релігійні церемонії, та богослужіння, релігійні ходи, флешмоби, лонг-моби, політ-моби, і-моби та ін.).

Практика мирних зібрань в Україні.

Рекомендації Європейського суду з прав людини щодо покращення забезпечення права громадян на здійснення мирних зібрань.

Процедура здійснення права на «мирне зібрання» в Україні.

Відповідальність учасників зібрань за порушення їх «мирного характеру». Права правоохоронних органів на застосування примусу. Межі застосування «примусових» дій правоохоронних структур.

Відповідальність посадових осіб за порушення права громадян на проведення мирних зібрань.

ТЕМА 10

Загальні збори, громадські слухання та місцеві ініціативи громадян в системі місцевого самоврядування.

Поняття «загальні збори» громадян в системі місцевого самоврядування. Поняття «громадські слухання» в системі місцевого самоврядування. Поняття «місцеві ініціативи» в системі місцевого самоврядування.

Нормативно-правове закріплення та процедури реалізації означених форм громадсько-політичної дії. Роль та значення органів місцевої влади та управління у реалізації цих форм.

Відповідальність посадових осіб за порушення права громадян на проведення загальних зборів, громадських слухань.

Обов'язковість процедури розгляду на засіданні місцевої ради «місцевих ініціатив», винесених за передбаченою законом процедурою.

Практика реалізації цих форм в Україні.

ТЕМА 11

Взаємодія органів самоорганізації населення з органами місцевої та державної влади.

Органи самоорганізації населення (ОСН, СОН). Досвід України та країн ЄС щодо реалізації прав громадян на місцеве самоврядування в формі «самоорганізації».

Нормативно-правове закріплення процедури формування та легалізації органів самоорганізації населення.

Практика діяльності ОСН в Україні.

Відповідальність посадових осіб за порушення права громадян на здійснення їх права на створення «органу самоорганізації населення».

ТЕМА 12

Неконвенційні форми громадсько-політичної активності та їх вплив на процес взаємодії з органами державної влади.

Поняття «неконвенційні форми громадсько-політичної активності». Сучасні форми арт-активізму («плей-бек театри», «перформанси»). Поняття хактивізм, слактивізм, крафтивізм та їх сучасні практики в ЄС та в Україні.

Сучасні практики громадсько-політичної безвідповідальної дії як прояви екстремізму. Релігійний екстремізм сучасних арт-груп, гендер-активізму «Femen», «ЛГБТ-активізму» та ін.

Політична відповідальність органів влади за здійснення політичного регулювання громадсько-політичної активності в умовах невідповідності нормативно-правової основи.

**СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ВЗАЄМОДІЯ З ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ»**

Назви змістовних модулів і тем		Кількість годин (денне відділення)				
Тема	Назва	Усього годин	Лекції (годин)	Семінарські та практичні заняття	Індивідуальна робота	Самостійна робота
Модуль 1						
Змістовний модуль 1:						
T.1	<i>Політичні відносини та політичні інтереси в соціальних системах</i>	8	2	2	2	2
T.2	<i>Держава в системі політичних відносин</i>	10	2	2	3	3
T.3	<i>Громадянське суспільство в системі політичних відносин</i>	10	2	2	3	3
T.4	<i>Політико-правові форми взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства</i>	8	2	2	2	2
T.5.	<i>Сучасні стандарти Європейського Союзу щодо принципів взаємодії інститутів громадянського суспільства та державної влади</i>	12	2	4	3	3
Разом за змістовним модулем 1		48	10	12	13	13
Змістовний модуль 2:						
T.6	<i>Демократичний контроль в Україні. Громадська експертиза діяльності органів виконавчої влади в Україні</i>	10	2	2	2	4
T.7	<i>Процедури забезпечення участі громадянськості у формуванні та реалізації державної політики. Консультації з громадянськістю. Референдуми в Україні.</i>	10	2	4	2	2
T.8	<i>Звернення громадян до органів влади. Практика електронного урядування. Практика Цензури.</i>	10	2	4	2	2
T.9	<i>Мирні зібрання: реалізація права громадянами, механізми політико-правового регулювання, європейська практика.</i>	10	2	4	2	2
T.10	<i>Загальні збори, громадські слухання та місцеві ініціативи громадян в системі місцевого самоврядування.</i>	10	2	2	4	2
T.11	<i>Взаємодія органів самоорганізації населення з органами місцевої та державної влади.</i>	8	2	2	2	2
T.12	<i>Неконвенційні форми громадсько-політичної активності та їх вплив на процес взаємодії з органами державної влади</i>	10	2	4	2	2
Разом за змістовним модулем 2		68	14	22	16	16
Усього годин						
	Усього -	116	24	34	29	29
					58	

**СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ВЗАЄМОДІЯ З ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ»**

Назви змістовних модулів і тем		Кількість годин (заочне відділення)				
Тема	Назва	Усього годин	Лекції (годин)	Семінарські заняття	Індивідуальна робота	Самостійна робота
Модуль 1						
Змістовний модуль 1:						
T.1	<i>Політичні відносини та політичні інтереси в соціальних системах</i>	3	2	-	1	
T.2	<i>Держава в системі політичних відносин</i>	3	2	-		1
T.3	<i>Громадянське суспільство в системі політичних відносин</i>	3	2	-	1	
T.4	<i>Політико-правові форми взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства</i>	2	1	-		1
T.5.	<i>Сучасні стандарти Європейського Союзу щодо принципів взаємодії інститутів громадянського суспільства та державної влади</i>	2	1	-	1	
Разом за змістовним модулем 1		13	8	-	3	2
Змістовний модуль 2:						
T.6	<i>Демократичний контроль в Україні. Громадська експертиза діяльності органів виконавчої влади в Україні</i>	4	2	-	1	1
T.7	<i>Процедури забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики. Консультації з громадськістю. Референдуми в Україні.</i>	4	2	-	1	1
T.8	<i>Звернення громадян до органів влади. Практика електронного урядування. Практика Цензури.</i>	3	1	-	1	1
T.9	<i>Мирні зібрання: реалізація права громадянами, механізми політико-правового регулювання, європейська практика.</i>	4	2	-	1	1
T.10	<i>Загальні збори, громадські слухання та місцеві ініціативи громадян в системі місцевого самоврядування.</i>	3	1	-	1	1
T.11	<i>Взаємодія органів самоорганізації населення з органами місцевої та державної влади.</i>	3	1	-	1	1
T.12	<i>Неконвенційні форми громадсько-політичної активності та їх вплив на процес взаємодії з органами державної влади</i>	2	1	-	-	1
Разом за змістовним модулем 2		23	10	-	6	7
Усього годин						
	Усього -	36	18	-	9	9
					18	

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА СПИСКИ РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

СЕМІНАР № 1

ПОЛІТИЧНІ ВІДНОСИНИ ТА ПОЛІТИЧНІ ІНТЕРЕСИ В СОЦІАЛЬНИХ СИСТЕМАХ

Питання для розгляду:

1. Поняття «політичних відносин» та «політичні інтереси» в соціальних системах.
2. Рівні та суб'єкти політичних відносин. Розвиток розуміння взаємовідношення «політичного» та «політики» в історії соціально-політичної думки.
3. «Політика» та «право» як регулятори громадсько-політичних та суспільних відносин.
4. Теорії праворозуміння та їх вплив на тип взаємодії з органами державної влади.
5. «Правові сім'ї» та їх значення у формуванні громадсько-політичних відносин.
6. Громадсько-політична відповідальність.

Факультативні індивідуальні роботи:

1. Порівняльний аналіз *мети політичних відносин* за
 - Аристотелем (політика як продовження природної сутності людини),
 - Протагором (політика як засіб долання розрізненості людей),
 - Гоббсом Т. (політика як долання війни),
 - Шміттом К. (політика як війна),
 - Фрейдом З. (політика як існування між смертю та лібідо).
2. *Ессе*: «Еволюція ідеї громадсько-політичної участі в стародавньому Римі (епікурейство та стоїцизм)»
3. *Ессе*: «Політичне» як «комунікативне».

Література:

1. Алмонд Г., Верба С. Гражданская культура и стабильность демократии. Политические исследования. 1992. №4. С. 97–105;
2. Арато Е., Коен Е. Гражданское общество и политическая теория. Пер. с англ. М.: Весь мир, 2003. 784 с.
3. Арндт Х. Истоки тоталитаризма. М.: Центр-Ком, 1996. 649 с.;
4. Арндт Х. Vita activa, или О деятельной жизни. Пер. с нем. и англ. В.В. Библихина; Под ред. Д.М. Носова. СПб.: Алетейя, 2000.
5. Аристотель. Политика. Сочинения: в 4-х т. М.: Мысль, 1983. Т.4. С. 238.
6. Арон Р. Эссе о свободах: «универсальной и единственной формулы свободы не существует». Полис. 1996. №1. С. 128 – 137.
7. Атрашкевич Є. Прагматика взаємодії соціокультурної реальності та правової практики у філософсько-правових поглядах Сюзан Хаак. *Антропология права : філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи) : Статті учасників восьмого Міжнародного «круглого столу»*. Львів: Галицький друкар, 2013. С. 17-37;
8. Берман Г. Дж. Западная традиция права: эпоха формирования : пер. с англ. ; 2-е изд. М.: Изд-во МГУ : Издательская группа ИНФРА-М, 1998. 624 с;
9. Веніславський Ф. Спеціально-дозвільний принцип у конституційно-правовому регулюванні. *Вісник Академії правових наук України*. 2009 р. №2 (57). Х.: Право, 2009. С. 57-67;
10. Гегель Г.Ф. Философия права. Пер с нем. М.: Мысль, 1990. 524 с.
11. Давид Р. Основные правовые системы современности. Пер. с франц. В. Туманова. Москва: Прогресс, 1988. 279 с.;

12. Задорожній Ю. Започаткування римським правом принципів права у країнах романо-германської правової сім'ї. *Право України*. 2010. № 3. С. 272–276;
13. Кафарський В.І. Політична і конституційно-правова відповідальність суб'єктів державно-політичних відносин. *Держава і право : зб. наук. пр.* К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2010. Вип. 48. С. 124–131;
14. Кашкин А.А, Дискурс постмодернізму в американском праве. *Юриспруденція*. № 13. 2009 С. 9 – 18;
15. Козюбра М. Праворозуміння: поняття, типи та рівні. *Право України*. 2010. № 4. С. 10 – 22;
16. Кола Д. Политическая социология. Пер. с франц. М: Весь мир, 2001. 406 с.;
17. Левчук С. Регулювання правотворчості інструментами політики права. *Антропология права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи): Статті учасників Четвертого всеукраїнського «круглого столу»*. Львів: Край, 2009. С.115-12
18. Лейпхарт А. Демократия в многосоставных обществах: Сравнительное исследование. Перев. с англ. Б.И. Макаренко. М.: Аспект-Пресс, 1997. 276 с.
19. Мозоль Н. Сучасні концепції праворозуміння: поняття, характеристика та особливості. *Науковий Вісник Національної Академії Внутрішніх справ*. № 1. 2013. С. 36 – 41.
20. Ніколаєнко Н. Форми правління в умовах конституціоналізму: історична ретроспектива та сучасний стан. *Наукові записки Інституту Законодавства ВРУ*. 2014 № 2. С. 26-32;
21. Саидов А.Х. Сравнительное правоведение и юридическая география мира. М., 1993. 148 с.

Примітка: Самостійна робота – 2 години; Індивідуальна робота – 2 години

СЕМІНАР 2 ДЕРЖАВА В СИСТЕМІ ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН

Питання для розгляду:

1. Теорії походження держави. Закономірності виникнення держави.
2. Історичні форми виникнення держави. Типологія держав у формаційному підході.
3. Ознаки держави і державності. Держава як соціальний інститут, що забезпечує виробляючи економіку. Держава як політична, структурна, територіальна організація суспільства. Держав як інститут примусу.
4. Поняття типу держави та особливості держав в межах одного типу. Зміна та конвергенція різних типів держав. Державні гібриди. Демократичний транзит.
5. Державна влада, її структура. Поняття та системи «адміністративних послуг».

Доповіді:

1. Теорія держави (будь-яка на вибір).
2. Тоталітарна держава та її «громадяни».
3. Нація і монополія легітимної культури.
4. Держава і її монополія на «владу слова». Цензурування в політиці: історія та сучасність.
5. Моделі державно-релігійних відносин: від теократії до секулярної республіки.
6. Становлення державної бюрократії в історії країн Європи.
7. Феномен правової та соціальної держави.

Література:

1. Адорно Т. Исследование авторитарной личности . М.: Серебряные нити, 2001. 416 с.
2. Арендт Х. Истоки тоталитаризма. М.: ЦентрКом, 1996. – 649 с.
3. Арон Р. Эссе о свободах: «универсальной и единственной формулы свободы не существует». Полис. 1996. №1. С.128 – 137.
4. Байме фон К. Дилеммы европейской демократии: синдром усталости демократии и возможность ее реформирования. *Актуальные проблемы Европы. Сборник научных трудов.* 2005. №2. С.78 – 99
5. Барбер Б. Сильна демократія: політика учасницького типу. Демократія: антологія. Упорядкув. О.Проценко. К.: Смолоскип, 2005. С.254–262.
6. Бехтерев В.М. Коллективная рефлексология. *Избранные работы по общественной психологии.* М., 1994. 400 с.
7. Бредихин А. Суверенитет как политико-правовой феномен. М.: ИНФРА-М, 2012. 128 с
8. Бурдьё П. Социология политики. Пер. с франц. Сост., общ. ред. и предисл. Н.А.Шматко. М.: Socio-Logos, 1993. 336 с.
9. Бутенко А,П, Государство: его вчерашние и сегодняшние трактовки. *Государство и право.*1993. № 2. С. 12-20
10. Ванюшин Я.Л. Соотношение гражданства и подданства: некоторые вопросы теории и практики. *Юристъ-Правоведъ.* 2007. № 2. С. 47-51;
11. Вятр Е. Восточная Европа: судьба демократии. Фрагменты книги польского политолога «Закат системы. История и перспективы демократического социализма в Восточной Европе». Социс. 1992. №1. С. 6 –19;
12. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості. Дослідження категорії громадянське суспільство. Львів: «Літпис», 2000;
13. Гаджиев К.С. Тоталитаризм как феномен XX века. Вопросы философии. 1992. № 2. С. 13-22;
14. Геец В. Державність України. На шляху до громадського суспільства. Віче. 1995. №5. С. 3 17.
15. Геллнер Э. Нации и национализм. Пер. с англ. Т.В. Бредниковой, М.К. Тюнькиной;. ред. И.И. Крупника. М.: Прогресс, 1991. 452 с.
16. Геллнер Э. Судьба свободы: гражданское общество и его конкуренты. Знание – сила. 1996. №2. С. 61– 69.
17. Гоббс Т. Левиафан или материя, форма и власть государства церковного и гражданского. М.: Соцэгиз, 1936. 500 с.;
18. Гроций Г. О праве войны и мира: три книги, в которых объясняются естественное право и право народов, а также принципы публичного права. М.: Ладомир, 1994. 541 с.
19. Гурвич Г.Д. Идея социального права. *Философия и социология права: избр. соч.* СПб., 2004. С. 41–212;
20. Дебор Ги-Эрнест Общество спектакля. Пер. Б.Немона. М.: ЛОГОС, 2000 184 с.;
21. Куббель Л.Е. Очерки потестарно-политической этнографии. М.: Изд-во «Наука», 1988. 272 с.;
22. Люблинская А. Д. Государство эпохи Возрождения в Западной Европе. Типология и периодизация культуры Возрождения. М., 1978. С. 7-15.
23. Мальцев Г. В. Пять лекций о происхождении и ранних формах права и государства. М. : Изд-во РАГС, 2000. 190 с.;
24. Моссе Дж. Нацизм и культура: идеология и культура национал-социализма. Режим доступа: <file:///D:/Documents/pdf>;
25. Руссо Ж.Ж. Об общественном договоре. Трактаты. Пер. с французского. М.: КАНОН-пресс, Кучково поле, 1998. 416 с.;

26. Хантингтон С. Политический порядок в меняющихся обществах. Пер. с англ. В. Рокитянский. М.: Прогресс-Традиция. 2004. 480 с.;
27. Четвернин В.А. Размышления по поводу теоретических представлений о государстве. Государство и право. 1992. № 5. С. 3-11.

Примітка: Самостійна робота – 3 години; Індивідуальна робота – 3 години

СЕМІНАР № 3

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО В СИСТЕМІ ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН

Питання для розгляду:

1. Формування ідеї «громадянського суспільства» в історії громадсько-політичного розвитку. Історичні етапи розвитку громадянського суспільства.
2. «Публічне» та «приватне» в політичній взаємодії. Ринкові та антиринкові ідеї в розвитку громадянського суспільств.
3. Сучасні інститути громадянського суспільства.
4. Громадські організації та об'єднання: особливості утворення, реєстрації та функціонування в Україні.
5. Профспілкові організації в Україні: історія розвитку та діяльності.
6. Релігійні організації в Україні.
7. Благодійні, волонтерські організації в Україні, органи самоорганізації, біржі, фонди, кооперативи та ін.

Доповіді:

1. Авторські типології громадянських суспільств.
2. Дуалізм держави та громадянського суспільства в історії.
3. Стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства щодо удосконалення його нормативно-правової бази (січень – листопад 2013 р.)
4. Вплив суспільно-політичної кризи на стан правового середовища громадянського суспільства (кінець листопада 2013 р. – лютий 2019 р.)

Література:

1. Арато Е., Коен Дж. Гражданское общество и политическая теория. Пер. с англ. М.: Весь мир, 2003. 784 с.;
2. Арндт Х. Vita activa, или О деятельной жизни. Пер. с нем. и англ. В.В. Бибихина; Под ред. Д.М. Носова. СПб.: Алетейя, 2000;
3. Алмонд Г., Верба С. Гражданская культура и стабильность демократии. *Политические исследования*. 1992. №4. С.97–105;
4. Бреская О. Корпорация: инверсия воображаемого. *Перекрестки*. 2008. №2–4 . С. 5-35
5. Пролеев С. Феномен кланово-корпоративного общества. *Перекрестки*. 2008. №2. 4 С. 219 – 233 ;
6. Гуревич А.Я. Средневековый мир: культура безмолствующего большинства. М.: Искусство, 1990. 395 с.;
7. Гутнова Е.В. Возникновение английского парламента. М.: Наука, 1960. 577 с.;
8. Даль Р. Поліархія. Участь у політичному житті та опозиція. Пер. з англ. О.Д. Білогорський. Х.: Каравелла, 2002. 216 с.
9. Дарендорф Р. Современный социальный конфликт: Очерк политики свободы. Под ред. Л. Пантина. М.: РОССПЭН, 2002 . 286 с.

10. Бурдые П. Социология политики. Пер. с фр. Сост., общ. ред. и предисл. Н.А. Шматко. М.: Socio-Logos, 1993. 336 с.
11. Гибсон Дж.Л. Организации: поведение, структура, процессы. Пер. с англ. – 8-е изд. / Гибсон Дж.Л., Иванцевич Д. М., Доннели Д.Х.-мл. М.: ИНФРА-М, 2000. XXVI. 662 с.
12. Гидденс Э. Конституирование общества: очерк теории структуриации. Режим доступа: <http://club.fom.ru/182/619/77/library.html?pg=2>;
13. Гіждіван Л. Про деякі питання адаптації законодавства України з громадянських прав людини до норм Ради Європи. *Право України*. 1999. № 11. С. 27 – 29;
14. Головченко В.В. Правозастосування і захист прав людини в суверенній Україні: монографія. Чернігів: Видавець Лозовий В.М. 2012. 328 с.;
15. Горбунова Л. Номадизм як спосіб мислення на освітня стратегія. Стаття 2. Концепти та метафори. *Філософія освіти*. 2010. № 1-2 (9). С. 103- 114;
16. Горелов Д. Діяльність неурядових організацій (далі – НУО) у контексті національної безпеки України. *Аналітична записка Відділ стратегій розвитку громадянського суспільства та протидії корупції*. Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/MONITOR/june2009/13.htm>;
17. Гофман И. Представление себя другим в повседневной жизни. Пер. с англ. и вступ. статья А.Д. Ковалева. М.: Канон-Пресс-Ц, Кучково поле, 2000.;
18. Качур В.О. Співвідношення понять «persona», «status», «caput» у римському праві. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 2. С. 21- 25;
19. Дебор Ги-Эрнест Общество спектакля. Пер. Б.Немона. М.: ЛОГОС, 2000 184 с.
20. Гош М. Крайні праві в Україні. *Міжнародний аналіз політики. Оцінка ситуації, жовтень, 2012*. с. 1. Фонд ім. Фрідріха Еберта. Представництво в Україні. Режим доступу: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/09549.pdf>;
21. Джорданн Г. Группы давления, партии, социальные движения: есть ли потребность в новых разграничениях? МЭМО. 1997. №1. С. 82-101;
22. Іовчу Г.М. Політична участь громадян: механізми прояву соціального конфлікту чи інструмент інтеграції суспільства? *Вісник Одеського національного університету*. 2009. Т.14. Вип. 13. Соціологія і політичні науки. С. 526–532;
23. Іовчу Г.М. Теоретичні підходи щодо аналізу феномену «політична участь громадян». *Вісник ОНУ. Соціологія і політичні науки*. 2009. № 2 (Том 14). С. 77-83.
24. Кааза М. О политическом действии и не только. *Max Kaase Political Action and Beyond*. Доклад на специальной пленарной сессии Президента МАПН на XX-м Всемирном конгрессе Международной ассоциации политической науки «Работает ли демократия?», 13 июля 2006 г. (Фукуока, Япония). Перевод с англ. Л. В. Сморгунова. Режим доступа: <http://www.politex.info/content/view/308/30/>;
25. Полохало В. Негражданское общество как социополитический феномен Украины. *Полис*. 1999. №6. С. 25 – 34;
26. Карась А. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних баченнях. Київ; Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 520 с
27. Кармазина М. Общественные организации: кого они представляют? *Зеркало недели* від 15 ноября. 2013. Режим доступа: <http://gazeta.zn.ua/internal/obschestvennye-organizacii-kogo-oni-predstavlyayut-.html>;
28. Рябчук М.Ю. Дилеми українського Фауста: громадянське суспільство «розбудова держави». К.: «Критика», 2000. 262 с.;
29. Середній клас: громадська активність готовність до Асоціації. Результати соціологічного опитування Центру Разумкова за 2014 р. «Середній клас в Україні: життєві цінності, готовність до асоціації та просування демократичних норм і стандартів». *Національна безпека і оборона*. 2014. № 1-2. С. 144-145 ;

30. Стан та динаміка розвитку неурядових організацій України 2002-2011 рр.: Звіт за даними дослідження. Автори – упорядники: Л. Паливода, С. Голота. К.: БФ «Творчий центр ТЦК», 2012. 118 с.;
31. Соціологічне дослідження «У якому випадку у Вас може з'явитися потреба в активній громадській діяльності? Динаміка, 2008-2013. Режим доступу: http://razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=3694
32. Скворець В.О. Громадянське суспільство: продукт діяльності держави чи суб'єкт творення життєстрою народу. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2008. Вип. № 33. С. 177–189;
33. Карпачова Н.І. Стан дотримання Україною міжнародних стандартів у галузі прав і свобод людини: Спец. доповідь Уповноваженого ВРУ. К., 2008 266 с.;
34. Дзюпін М. Коаліційна угода та Програма діяльності КМУ не сприяють розвитку громадянського суспільства. *Інформаційно-правовий центр «Наше право»*. Режим доступу: <http://samoorg.com.ua/blog/2014/12/10/koalitsiy-na-ugoda-ta-programa-diyalnosti-kmu-ne-spriyayut-rozvitku-gromadyanskogo-suspilstva-ipts-nashe-pravo/#more-7166>;
35. Коаліційна Угода Верховна Рада України VIII скликання. К., 2014 р. Режим доступу: http://solydarnist.org/wp-content/uploads/2014/11/the_coalition_agreement_1.pdf ;
36. Кількість зареєстрованих громадських об'єднань, професійних спілок, політичних партій та благодійних організацій у 2013 р; Експрес-випуск. Державна Служба статистики України від 06.03.2014 р. № 77/0/05.6вн-14 – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
37. Доповідь Freedom House 2002 р. про Україну. *Громадянське общество*. Частина II. Режим доступу: http://zacon.at.ua/_ld/0/18_Book_Review_200.pdf ;
38. Дослідження соціологічної служби Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. Чи готові Ви особисто взяти участь у таких акціях протесту для захисту своїх прав та інтересів? (динаміка, 2008-2009). Режим доступу к док.: http://www.uceps.org/ukr/poll.php?poll_id=435;
39. Клемент К. Мирясова О., Демидов А. От обывателей к активистам. Зарождающиеся социальные движения в современной России. К.: Три квадрата, 2010. 680 с.
40. Ключенко Е. Політична участь: теорія, методологія та вимірювання із застосуванням методу шкалограмування за Гутманом. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2005. № 4. С. 46–73.
41. Книгін К. Реалізація народного волевиявлення, вираженого в рішеннях всеукраїнських референдумів: окремі проблеми. *Право України*. 2003. №8. С.44–51;
42. Лебедева М. Новые транснациональные акторы и изменение политической системы мира. *Космополис*. 2003. № 3. С. 28-38;
43. Лебедева Н. Терапия публичного человека: от Арендт к Сеннету. Падение публичного человека. М.: Логос, 2002. 424 с.;
44. Лебон Г. Психология народов и масс. М.: Академический проект, 2011. 238 с.;
45. Стендінг Г. Прекариат: новый опасный класс. Перевод: Н. Г. Усова . М.: Ад Маргинем Пресс, 2014. 327 с.;
46. Стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні. Затверджено Указом Президента від 24.03.2012; Редакція від 05.07.2013 *Офіційний вісник України* від 13.04.2012ю № 26. С. 17;
47. Стратегія національної безпеки України від 26.05.2015 р. Затверджена Указом Президента. станом на 16.07.2015. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>;
48. Закон України «Про волонтерську діяльність». *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2011. № 42. С.435 ;
49. Закон України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 № 4572-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2013. № 1. С.1 ;

50. Закон України «Про професійні союзи, їх права та гарантії діяльності» від 15.09.99 р. Редакція за станом на 09.06.2014. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1999. № 45. С.397 ;
51. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23.квітня 1991 р. № 987-ХІІ: Редакція від 01.01. 2015 р. *Відомості Верховної Ради УРСР* 1991. № 25. ст.283. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/987-12>
52. Проблеми та перспективи профспілкового руху в Україні. *Центр дослідження С. Разумкова*. Режим доступу: http://razumkov.org.ua/additional/analytical_report_NSD20_ukr.pdf;
53. Програма Кабінету Міністрів України від 01.03.2014. *Урядовий кур'єр* – 2014 – № 40 (від 01.03. 2014). http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf;
54. Програма розвитку органів самоорганізації населення м. Одеси на 2012 -2015 рр. [з змінами від 29.10. 2014]. Затверджена Рішенням Одеської міської ради № 1630-VI від 23.12.2011. *Офіційний сайт Одеської міської ради. Документи*. Режим доступу: <http://omr.gov.ua/ru/acts/council/38631/>
55. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону «Про органи самоорганізації населення» від 11.12.2013 р. № 3704-1. *Портал Ліга- Закон*. Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JG2UW1AI.html;
56. Указ Президента України від 25.02.2012 р. №32 «Питання сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні» (Редакція від 24.03.2012 р. №211). *Офіційний сайт Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства при Президентові України*. Режим доступу; <http://civil-rada.in.ua/?p=168>
57. Урядовий сайт «Громадянське суспільство і влада»: Режим доступу: <http://civic.kmu.gov.ua/civic>.

Примітка: Самостійна робота – 3 години; Індивідуальна робота – 3 години

СЕМІНАР № 4

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Питання для розгляду:

1. Поняття «конвенційної» та «неконвенційної» громадсько-політичної активності.
2. Особливості сучасного громадського активізму. Форми сучасного активізму.
3. Конвенційні форми громадсько-політичної активності в Україні та їх нормативно-правове забезпечення та задіяння у політиці. Особливості взаємодії представницьких органів місцевого самоврядування з громадськістю.
4. Протестні форми громадської участі. Абсентеїзм як специфічна політична поведінка. Неконвенційні форми протестів. Відповідальність учасників неконвенційних дій.

Доповіді:

1. Абсентеїзм як політичний феномен.
2. Участь у виборах як визнання політичної системи.
3. «Патріотизм»: апологети та критики політичного феномену.
4. Графа «проти всіх» і Рекомендації Венеціанської комісії Ради Європи.

Література:

1. Милбрайт У. Типология политического участия, политический протест, абсентеизм. Учебно-методический проект «Хрестоматия по культурологии». Режим доступа: <http://kulturoznanie.ru/politologyabsenteizm>
2. Турен А. Возвращение человека действующего. Очерк социологии. М.: Научный мир, 1998. 204 с. ;
3. Бортніков В. І. Політична участь і демократія: українські реалії. Луцьк: РВВ «Вежа» Волинський державний університет ім. Лесі Українки, 2007. 524 с. ;
4. Бортніков В. Особливості участі громадян в концептуальних моделях демократії. Режим доступа: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=70&c=1621> ;
5. Борщ А. А. Правовое регулирование публичных мероприятий. *Власть*. 2012. №8. Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/pravovoe-regulirovanie-publichnyh>;
6. Букреева І. Громадська активність української студентської молоді: особливості виявлення та тенденції. *Соціологічні студії: наук.-практичн. Журнал Східноєвропейського нац. університета ім. Л. Українки*. Луцьк. 2013. № 2 (3). С. 77-82;
7. Мотрошилова Н. О современном понятии гражданского общества. *Вопросы философии* – 2009 № 6. Режим доступа: http://vphil.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=41;
8. Кармазина М. Общественные организации: кого они представляют ? *Зеркало недели* від 15ноября. 2013. Режим доступа: <http://gazeta.zn.ua/internal/obschestvennye-organizacii-kogo-oni-predstavlyayut-.html>
9. Юридичні особливості регулювання відносин у сфері формування громадянського суспільства. Звіт В. Ковальські. Проект «Подальше зміцнення потенціалу органів державної влади та організації громадянського суспільства України в рамках реалізації Закону України «Про громадські об'єднання». Вересень 2013, Київ, Україна. 6 с.
10. Юркевич П. Історія філософії права. Філософія права. Філософський щоденник. Вид. друге. К.: Ред. журн. «Український Світ», 2000. 733 с.
11. Яким чином протягом минулого року змінилася спроможність громадян впливати на дії влади? (динаміка, 2006-2008). *Опитування Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова*. Режим доступа: http://www.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=187;
12. Якименко Ю. Громадянська активність в Україні: чи приречені ми мати те, що маємо? ; *Національна безпека і оборона*. 2002. № 10 (34). С.31–36.;
13. Либанова Е. Соціальна стратифікація в Україні: проблеми статистичного вимірювання. *Статистика України*. 2000. №1. С.30–36;
14. Липсет С, Роль политической культуры. *Век XX и Мир. Приложение «Пределы власти»*. М.: Мир, 1994. № 2-3. С. 35-46;
15. Лобода Ю. П. Правова традиція українського народу (феномен та об'єкт загальнотеоретичного дискурсу). Львів: Світ, 2009. 280 с
16. Льюис К. Грэй К., Мейенгенрих Й. Структура онлайн-активизма. *Социологическая наука*. 2014. № 1. С. 1–9.
17. Максимова О.М. Дисфункції політичної участі як чинник нестабільності політичної системи. *Вісник Сев. НТУ*. Вип. 136. Серія Політологія. 2012. С. 79 –83
18. Подъячев К.В. Протестное движение в России «нулевых»: генезис и специфика. Режим доступа: http://www.perspektivy.info/book/protestnoje_dvizhenije_v_rossii_nulevyh_genezis_i_specifika_2013-03-19.htm;
19. Поздняков С.В. Политический протест: Автореферат диссертации на соискание ученой степени к.полит.н.: Спец. 23.00.02 Ростов на Дону 2002. 26 с.;
20. Политическая активность: современные тенденции и новые формы. Под ред. В.Е. Хвощева. Челябинск: Изд-во центрЮУрГУ, 2009. 743 с.;

21. Петухов В. Политическая активность и гражданская самоорганизация / В. В. Петухов // *Общественные науки и современность*. – 2002. – № 6. – С. 59–65;
22. Пікалов С.В. Громадська дія як складова демократичної трансформації політичної системи. автореф. на здобуття наук.ступ. к. політ. н. за спец. 23.00.02 – політичні інститути та процеси – Дніпропетровський нац. університет ім. О.Гончара, 2011 16 с.
23. Росенко М.І. Абсентеїзм та його вплив на становлення парламентаризму. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pubupr/2011_3/doc/2/06. ;
24. Бучин М. Абсентеїзм як тип електоральної поведінки. *Збір. наукових праць «Політологічні студії»*. Камянець-Подільський : КПНУ ім. І. Огієнка, 2011. Вип. 2. С. 172 –182;
25. Вилучення графи «Проти всіх» може спонукати до протестів у інший спосіб. Режим доступу: http://www.ucers.org/ukr/expert.php?news_id=1774;
26. Мертон Р. К. Социальная структура и аномия. М.: Прогресс, 1966. 309 с. ;
27. Ротар Н. Ю. Політична участь громадян України у системних трансформаціях перехідного періоду. Чернівці: Рута, 2007. 472 с.;
28. Ротар Н.Ю. Діалогові форми політичної участі: передумови та перспективи становлення в Україні. *Політичний менеджмент*. 2007. №1. С. 9 – 17;
29. Руденко В.Н. Конституционно-правовые проблемы прямой демократии в современном обществе: Автореферат диссертации д. юрид. н. – Екатеринбург, 2003. – 42 с
30. Сарторі Дж. Політична демократія: раціональна та емпірична. *Демократія: антологія*. Упорядкув. О.Проценко. К.: Смолоскип, 2005. С. 135–143.
31. Титов В. Политическое перекасти-поле: куда податься политическому активисту, если он хочет заниматься политикой только по выходным. Особая буква. Режим доступа: <http://www.specletter.com/politika/2013-05-02/politicheskoe-perekati-pole.html>;
32. Бельгія: аналіз избирательного законодательства в контексте соблюдения общедемократических стандартов и прав человека. Международная организация по наблюдению за выборами CIS-ЕМО. Режим доступу: <http://www.cis-emo.net/http://www.cis-emo.net/ru>;
33. Берлявский Л.Г. Сравнительное избирательное право: монография М.: Юрлитинформ, – 2013. 240 с.;
34. Биченко А. Протестні настрої, викликані кризою, частково вгамувалися завдяки виборам. Режим доступу : http://www.razumkov.org.ua/ukr/expert.php?news_id=1917;
35. Бондарчук І. Фандрайзинг як система пошуку джерел фінансування для громадських організацій: український та зарубіжний досвід Науковий блог НАУ. «Острозька Академія». Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2014/fandrajzynh-yak-systema-poshuku-dzherel-finansuvannya-dlya-hromadskyh-orhanizatsij-ukrajinskyj-ta-zarubizhnyj-dosvid/>;
36. Мельниченко В. Політична відповідальність влади в демократичній державі: необхідність, сутність, механізм забезпечення. Український соціум. 2003. № 1. С. 96–104.

Примітка: Самостійна робота – 2 години; Індивідуальна робота – 2 години

СЕМІНАР № 5

СУЧАСНІ СТАНДАРТИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЩОДО ПРИНЦИПІВ ВЗАЄМОДІЇ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Питання для розгляду:

1. Міжнародні документи та стандарти щодо розвитку демократії.
2. Рекомендації ЄС для розвитку демократії в країнах Європи.
3. Європейська Повістка для України.

Доповіді:

1. Міжнародні та європейські організації, що здійснюють підтримку «демократичного транзиту» України.
2. Комунікації Європейської Комісії щодо розвитку демократії в ЄС та щодо підтримки органами влади постійного діалогу з громадянським суспільством.
3. Теорія «демографічного дефіциту» в ЄС.

Література:

1. Байме фон К. Дилеммы европейской демократии: синдром усталости демократии и возможность ее реформирования. *Актуальные проблемы Европы. Сборник научных трудов.* 2005. №2. С. 78 – 99;
2. Барбер Б. Сильна демократія: політика учасницького типу. Демократія: антологія. К.: Смолоскип, 2005. С. 254–262;
3. Дюссель Э. По ту сторону европоцентризма: миросистема и пределы модерности. *Перекрестки. Журнал исследования восточноевропейского пограничья.* 2008. № 1. С. 15–175;
4. ЄС стимулює громадянську активність. *Євробюлетень.* №5, 05. 2012. Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/eurobulletin/eb_ua_5_2012_uk.pdf;
5. Ковлер А. Сцилла и Харибда Европейского Суда: субсидиарность или правовой активизм. Сравнительное конституционное обозрение. М., 2010. № 6 (79). С. 9 – 100.
6. Козак Л. Неурядові організації в ЄС: порівняльний аналіз з громадянськими організаціями в Україні. К., 2002. 48 с. ;
7. Комарова Т.В. Рішення суду європейських співтовариств: питання судового активізму. *Проблеми законності: республіканський міжвідомчий науковий збірник* Мін. Освіти і науки України : Національна юридична Академія України ім. Я. Мудрого. Харків, 2008. Вип. 94. С. 232-238;
8. Комісар Ради Європи визначає дискримінацію ЛГБТ суспільства в Україні. *Інформаційне агентство УНІАН* від. 22.06.2011. Режим доступу: <http://eunews.unian.ua/510143-komisar-z-prav-lyudini-radi-evropi-vidznachae-diskriminatsiyu-lgbt-suspilstva.html>;
9. Красноголовец С.В. Кримінальна відповідальність за порушення виборчих та референдних прав громадян в Україні та державах Центральної Європи (порівняльний наліз на прикладі Польщі, Словаччини, Угорщини, Чехії): Автореф. дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. – «кримінальне право та криминологія. – Львів, 2009. 224 с.4
10. Кудряченко А. Сучасний досвід застосування прямої демократії в країнах ЦСЄ. *Віче.* 2013. № 20. Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/3897/?feed>;
11. Мотрошилова Н.В. Юрген Хабермас о кризисе Европейского Союза и понятии солидарности. *Вопросы философии* от 6.11. 2013. № 10. 2013. С. 22-38;
12. Новикова О. «Дефицит демократии» в ЕС: основные направления критического анализа проблемы. *Актуальные проблемы Европы. Сб. научных трудов.* 2005. №4. С. 79–104;
13. Патнем Р. Творення демократії: традиції громадської активності в сучасній Італії. Київ: «Основи», 2001. 302 с.;
14. Пшеворский А. Демократия и рынок. Политические и экономические реформы Восточной Европе и Латинской Америке. Перевод англ. Бажанова В. М.: РОССПЭН, 2000. 320 с.;
15. Референдуми в Європейському Союзі. Чебаненко О., Гришук О., Колодяжна Н., Євгенєва А. Лабораторія законодавчих ініціатив Д.С. Ковриженко. К. : ФАДА, ЛТД, 2007. 186 с.;
16. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір. Львів: Тріада плюс. 2004. 392 с.;

17. Свод рекомендуемых норм при проведении выборов. Руководящие принципы и пояснительный доклад, принятые Венецианской комиссией на 52-й сессии – Венеция, 10.10.2002. Режим доступа: http://www.mpsfc.gov.md/file/tratate/Cod%20Good%20Practice%20in%20Elections_Russian.doc
18. Современные избирательные системы. Вып. 3: Испания, США, Финляндия, Япония / А.Г. Орлов, В.И. Лафитский, И.А. Ракитская, Т.О. Кузнецова. М.: РЦОИТ: Типография «Новости», 2009. 448 с.
19. Современные избирательные системы. Вып. 4: Австралия, Венесуэла, Дания, Сербия. Т.И. Чурсина, А.Г. Орлов, И.А. Ракитская, К.А. Половченко. М.: РЦОИТ: Ин-октаво, 2009. 480 с.;
20. Шапаров А.Е. Предоставление избирательных прав негражданам: тенденции и практики. *Политические исследования*. 2011. № 1. С. 177 – 189;
21. Щеглова И. К. Зарубежный опыт правовой регламентации и обеспечения проведения массовых публичных мероприятий. *Вопросы совершенствования деятельности милиции общественной безопасности*. М.: Изд. МГУ, 2006. С. 145 -152;
22. Convention on the Participation of Foreigners in Public Life at Local Level. Режим доступа: <http://www.conventions.cce.mt/Treaty/en/Treaties/Html/144.htm>.
23. Direct Democracy: The International IDEA Handbook. International Institute for Democracy and Electoral Assistance, 2008. Режим доступа: http://www.idea.int/publications/direct_democracy/upload/DDH_inlay_low.pdf;
24. European citizens' initiative: Official register. Режим доступа: <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/welcome>. ;
25. European Elections: Outlook for 2009. Режим доступа: <http://www.euractiv.com/en/eu-elections/european-elections-outlook-2009/article-174694>;
26. Recommendation CM/Rec (2009) 1 of the Committee of Ministers to member states on e-democracy. *Офіційний веб-сайт Ради Європи*. Режим доступа: <http://www.coe.int/t/dgap/democracy>;
27. Referendums: towards Good Practices in Europe. Recommendation 1704 (2005). Adopted by the CoE Parliamentary Assembly on 29. 04. 2005. Режим доступа: <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta05/EREC1704.htm>.;
28. Tocci, N. The European Union, Conflict Transformation and Civil Society: A Conceptual Framework. – 2008. // MICROCON Policy Working Paper 1, Brighton: MICROCON. Режим доступа: http://www.microconflict.eu/publications/PWP1_NT.pdf;
29. Ackerman P. A force more powerful: A century of nonviolent conflict. New York: Palgrave, 2000. 16 с. ;
30. Blumer H. Action vs Interaction: Relations in Public – Microstudies of the Public Order by Erving Gofman . *Sage Masters of Modern Social Thought*. [Ed. by G.A. Fine, G. Smith]. – Vol. 4. L.: Sage Publications, 2000;
31. Brian M. Activism, social and political Activism. Encyclopedia of Activism and Social Justice. Thousand Oaks, CA: Sage, 2007, P. 19–27;
32. Christensen H.S. Political Activities on the Internet: Slacktivism or Political Participation by other Means? *First Monday*. 2011. Vol. 2. Режим доступа: <http://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/3336/2767>.;
33. Denning D.E. Activism, Hacktivism, and Cyberterrorism: The Internet as a Tool for Influencing Foreign Policy. Пер. Тропиной Татьяны. Режим доступа: www.gayrussia.eu/russia/1204/;
34. Electoral Knowledge. Режим доступа: <http://aceproject.org>.
35. Fitzpatrick M. Wearing a mask at a riot is now a crime. *CBC News*. Режим доступа: <http://www.cbc.ca/news/politics/wearing-a-mask-at-a-riot-is-now-a-crime-1.1306458>.;

36. Galtung J. *Peace by Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilization*. L.: Sage, 1996. 280 p.;
37. *Handbook of European Societies Social Transformations in the 21st century* / ed. by Immerfall S., Therborn G. N. Y.: Springer-Verlag New York Inc., 2009. 672 p.;
38. Helvey R. *Acting Credits. How to Start a Revolution*». 2012. Режим доступа: <http://living-movies.com/movie/how-to-start-a-revolution/>;
39. Heywood P. *Developments in West European Politics*. Rhodes–Basingstoke: Palgrave, 2002. 379 p. ;
40. Huckfeldt R., Sprague J. *Citizens, Politics and Social Communication. Information and influence in an election campaign.*/ R.Huckfeldt , J. Sprague – Cambridge, 1995. 316 p.
41. Initiative for the European citizens' initiative. Режим доступа: <http://www.citizens-initiative.eu/>;
42. Karatnycky A. *How freedom is won: from civic resistance to durable democracy*. Washington, DC: Freedom House. Режим доступа: http://old.freedomhouse.org/uploads/special_report/29.pdf;
43. Lipschutz R.D. *Regulation for the Rest of Us? Global Social Activism, Corporate Citizenship, and the Disappearance of the Political*. *University of California*. Режим доступа: <http://www2.ucsc.edu/globalinterns/cpapers/lipschutz.pdf>;
44. Malkopoulou A. *Lost Voters: Participation in EU elections and the case for compulsory voting*. *CEPS Working Document*. 2009. №317. Режим доступа: <http://aceproject.org/ero-en/lost-voters-participation-in-eu-elections-and-the->;
45. Marsh A. *Political action in Europe and the USA*. London: Macmillan. McHugh, 1990. 165 p.;
46. March J. *Rediscovering Institutions: The Organizational Basis of Politics*. Johan P. Olsen – NY: Free Press, 1989. 227 p.;
47. McFaul M. *Advancing Democracy Abroad: Why We Should and How We Can*. *Hoover Studies in Politics, Economics, and Society*. 2010. 288 p.;
48. Micossi S. *Democracy in the European Union*. *CEPS Working Document*. 2008. №286. Режим доступа: <http://www.ceps.be/files/book/1618.pdf>;
49. Moravcsik A. *The Myth of Europe's «Democratic Deficit»*. Andrew Moravcsik. *Intereconomics: Journal of European Economic Policy*. 2008. P. 331–340;
50. Morozov E. *The Brave New World of Slacktivism*. *Foreign Policy*. 2009. 19 May. Режим доступа: http://neteffect.foreignpolicy.com/posts/2009/05/19/the_brave_new_world_of_slacktivism;
51. Norris P. *Political Activism*. Harvard University For: *Developments in European Politics* ; [Ed.: P. Heywood, E. Jones, M. Rhodes, U. Sedelmeier]. Режим доступа: <http://www.hks.harvard.edu/fs/pnorris/ Acrobat/Political%20Activism%20EP2.pdf>;
52. Petsinis V. *The convergence of divergence? Youth radicalization in Hungary, Bulgaria and Greece*. *Open Democracy*, 5 February, 2015. Режим доступа: <https://www.opendemocracy.net/can-europe-make-it/vassilis-petsinis/convergence-of-divergence-youth-radicalization-in-hungary-bulga>;
53. Rosenau J. N. *Citizenship between Elections. An Inquiry into the Mobilizable American*. N. Y.; L., 1974. 526 p.;
54. Sassen S. *Lozing control ?, Sovereignty in an Age of Globalization* / Sassen S. –New York: Columbia University Press, 1996. 453 p.;
55. *Special Eurobarometer 413 Future of Europe Report*. Fieldwork: January. Publication: March 2014. Режим доступа: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_413_en.pdf.;
56. *The Constitutional Council – General Information*. Режим доступа: <http://stjornlagarad.is/english/>;

57. The United Nations E-Government Survey 2014: E-Government for the Future We Want. *Офіційний сайт ООН.* Режим доступу: <http://www.un.org/en/development/desa/publications/e-government-survey-2014.html>.
58. Voter turnout in Western Europe since 1945. A Regional Report. International Institute for Democracy and Electoral Assistance 2004. Режим доступу: http://www.idea.int/publications/voter_turnout_weurope/upload/Full_Reprot.pdf
59. Wielowieyski A. Working Document on challenge of democracy: empowering the EU citizen. Committee on Constitutional Affairs. Режим доступу: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dt/755/755803/75583en.pdf.
60. Worldwide Press Freedom Index 2014–2015. Reporters Without Borders, 2015. Режим доступу: <http://en.rsf.org>;
61. Zittel T. Participatory Democracy and Political Participation; Thomas Zittel. Режим доступу: <http://www.essex.ac.uk/ecpr/events/jointsessions/paperarchive/edinburgh/ws22/Zittel.pdf> ;
62. Projet de loi interdisant la dissimulation du visage dans l'espace public, adopté par l'assemblée nationale 13.07.2010. Режим доступу: <http://www.assemblee-nationale.fr/13/ta/ta0524.asp>

Примітка: Самостійна робота – 3 години; Індивідуальна робота – 3 години

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2

СЕМІНАР № 6

ДЕМОКРАТИЧНИЙ КОНТРОЛЬ В УКРАЇНІ. ГРОМАДСЬКА ЕКСПЕРТИЗА ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Питання для розгляду:

1. Стратегія сталого розвитку України до 2020 р. від 15 січня 2015 р. Стратегія національної безпеки України та поняття «внутрішня безпека». Закон «Про національне антикорупційне бюро України» (2014), Закон «Про очищення влади» (2014). Особливості функціонування Національної Ради Реформ в Україні.
2. Поняття «демократичний контроль».
3. Демократичний контроль в Україні за «Законом про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією та правоохоронними органами держави».
4. Поняття «громадська експертиза». Порядок проведення громадської експертизи України.
5. Відповідальність посадових осіб за порушення громадського права на здійснення «громадської експертизи».

Література:

1. Стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні Затверджено Указом Президента від 24.03.2012. *Офіційний вісник України* від 13.04.2012. № 26. С. 17;
2. Закон України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією та правоохоронними органами держави» станом на 25.01. 2015 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 46. С. 366;
3. Умови, шляхи і засоби запобігання корупції в діяльності НУ України. Інформаційно-аналітичні матеріали до робочої зустрічі «Доброчесність у діяльності НУО: виклики та шляхи забезпечення» від 26.10.2013. *Центр Разумкова*. К., 2013 36 с.;

4. Громадська експертиза діяльності органів місцевого самоврядування. Матеріали Координаційної Ради з питань розвитку громадянського суспільства при Президентові України. Офіційний сайт Координаційної Ради з питань розвитку громадянського суспільства при Президентові України. Режим доступу: <http://civil-rada.in.ua/?p=2075>
5. Громадські експерти підтримують пропозиції Мін'юсту щодо удосконалення громадської експертизи. 16 грудня 2014 р. Самоорганізація в Громаді. *Офіційний сайт Всеукраїнської організації сприяння самоорганізації населення*. Режим доступу: <http://samoorg.com.ua/blog/2014/12/16/gromadski-eksperti-pidtrimuyut-propozitsiyi-min-yustu-shhodo-udokonalennya-gromadskoyi-ekspertizi/#more-7257>
6. Дембицька Т. Яким є коефіцієнт корисної дії громадських експертиз. Громадський портал Львова. Інформаційний правовий центр «Наше право». Режим доступу: <http://www.gromada.lviv.ua/analytic/790>;
7. Лациба, М., Хмара. О., Орловський О. Громадська експертиза діяльності органів виконавчої влади: крок за кроком. Укр. незалеж. центр політ. дослідж. К.: Агентство «Україна, 2010. 96 с.;
8. Порядок сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади; [Електронний ресурс] / Постанова КМУ від 05.11.2008 № 976. Із редакцією від 08.04.2015 – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-%D0%BF>
9. Порядок сприяння проведенню громадської експертизи діяльності виконавчих органів Чернівецької міської ради. Затверджено Розпорядженням міського голови м. Чернівці від 04.09.2012 №227-р; [Електронний ресурс] / Офіц. сайт Чернівецької міської ради – Режим доступу: chernivtsy.eu/Чернівецька_міська_рада/f/r/2012-227-r.doc
10. Кресіна І.О. Балан С.В. Політична відповідальність: суть, ознаки, особливості. К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2009. 68 с.;
11. Мельниченко В. Політична відповідальність влади в демократичній державі: необхідність, механізм забезпечення. *Український соціум*. 2003. №. С. 96–104.;
12. Кафарський В.І. Політична і конституційно-правова відповідальність суб'єктів державно-політичних відносин. *Держава і право: зб. наук. пр.* К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2010. Вип. 48. С. 124–131.
13. Закон України «Про основи національної безпеки» від 19.06.2003. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. С.351. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
14. Постанова КМУ «Про внесення змін до постанов КМУ від 5.11.2008 № 976 і від 3.11.2010 № 996» від 8.04.2015 № 234. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/234-2015-%D0%BF>
15. Стратегія національної безпеки України від 26.05.2015 р. Затверджена Указом Президента. станом на 16.07.2015. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>

Примітка: Самостійна робота – 2 години; Індивідуальна робота – 4 години

СЕМІНАР № 7
ПРОЦЕДУРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ У ФОРМУВАННІ ТА
РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ. КОНСУЛЬТАЦІЇ З ГРОМАДСЬКІСТЮ.
РЕФЕРЕНДУМИ В УКРАЇНІ.

Питання для розгляду:

1. Поняття «Консультації з громадськістю». Порядок створення консультативно-дорадчих органів при органах влади. Форми проведення консультацій з громадськістю.
2. Консультативно-дорадчі органи при органах влади в Україні. Порядок формування громадських рад на місцевому рівні управління.
3. Референдум як форма прямої демократичної участі. Консультаційні референдуми в Україні.
4. Відповідальність посадових осіб за порушення громадського права на участь у консультативно-дорадчих органах та громадських радах, на участь у референдумі.

Література:

1. Висновок Головного науково-експертного Управління Апарату Верховної Ради України на проект Закону України «Про місцевий референдум». Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45074;
2. Закон «Про всеукраїнський референдум» від 06.11.2012 № 5475-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 44-45, С. 634;
3. Консультації з громадськістю. Управління комунікацій з громадськістю. *Офіційний сайт Одеської обласної державної адміністрації*. Режим доступу: <http://uvp.odessa.gov.ua/uvp-konsultac-z-gromadskstyu/>;
4. ЛеДюк Л. Учасницька демократія: референдуми у теорії та на практиці. Пер.з англ. Р. Ткачук, ред. З. Гриценко. Х.: Центр освітніх ініціатив, 2002. 160 с.;
5. Місцеві референдуми в Україні: теоретичні та нормотворчі аспекти. Матеріали «круглого столу». В. Л. Федоренко, І. В. Ляшко, В. Д. Базілевич та ін. К. : СПД Москаленко О. М., 2011. С. 37.;
6. Погорілко В.Ф. Референдуми в Україні: історія та сучасність. К.: Ін-т держави і права НАН України, 2000. 248 с.;
7. Положення «Про координаційну раду козацьких організацій» від 30.06 2006 р.. Із змінами від 29.12.2014. *Офіційний сайт м. Одеси*. Режим доступу: <http://omr.gov.ua/ru/acts/mayor/2263/>;
8. Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики. Постанова Кабінета Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 3 листопада 2010 р. № 996 . Із редакцією від 14.05 2015 р. *Офіційний вісник України*. 2010 р. № 84, ст. 2945. *Офіційний сайт Верховної Ради. Законодавство України*. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>;
9. Постанова КМУ «Про внесення змін до постанов КМУ від 5.11.2008 № 976 і від 3.11.2010 № 996» від 8.04.2015 № 234. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/234-2015-%D0%BF>;
10. Постанова КМУ «Про утворення Ради голів громадських рад» від 20.06.2012 № 658. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/658-2012-%D0%BF>;
11. Референдуми в Європейському Союзі. Чебаненко О., Гришук О., Колодяжна Н., Євгенєва А. *Лабораторія законодавчих ініціатив*. Д.С. Ковриженко (ред.). К. : ФАДА, ЛТД, 2007. 186 с.;

12. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір. Львів: Тріада плюс. 2004. 392 с.;
13. Шимків Д. «Національна рада реформ – платформа для консенсусу всіх гілок влади». Український кризисний медіа-центр. Режим доступу: <http://uacrisis.org/ua/dmitroshimkiv/>;
14. Ясь А.О. Кримінальна відповідальність за перешкоджання громадянам здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі в Україні та окремих державах учасницях співдружності незалежних держав: порівняльно-правовий аналіз на прикладі Російської Федерації та Білорусі. *Науковий Вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*, 2013. № 6-3 Т. 2. С. 95-98.

Примітка: Самостійна робота – 2 години; Індивідуальна робота – 2 години

СЕМІНАР № 8
ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН ДО ОРГАНІВ ВЛАДИ.
ПРАКТИКА ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ.
ПРАКТИКА ЦЕНЗУРИ

Питання для розгляду:

1. «Звернення громадян» як безпосереднє право громадян.
2. Процедура здійснення права звернення громадян до органів влади та управління в Україні.
3. Практика е-урядування в країнах світу. Стандарти е-урядування в ЄС. Досвід е-урядування в Україні.
4. Адміністративні послуги в Україні.
5. Цензура як політика та діяльність посадових осіб з метою контролю над інформаційними потоками та якістю інформації.
6. Відповідальність посадових осіб за порушення права громадян на звернення до органів влади та державного управління.

Література:

1. Белинис Л. Електронная демократия: политика в условиях глобальной коммуникации. Журнал социологии и социальной антропологии. 2003. № 4. С. 23-27;
2. Грантоїди, грантоотримувачі або чесні ЗМІ. *Новини від Антикорупційного каналу* від 06.02.2014 р. Режим доступу: <http://job-sbu.org/grantoedyi-grantopoluchатели-ili-chestnyie-smi-61777.html>;
3. Закон «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні». Із змінами від 30.05. 2014. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 32. С. 412. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>;
4. Закон «Про звернення громадян» від 02.10.1996. Із змінами від 26.10. 2014. *Відомості Верховної Ради*. 1996. № 47. С. 256. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>;
5. Керстинг Н. Електронное голосование и демократия в Европе (перевод М.Грачева). *Политическая наука*. 2007. № 4. С. 123–144;
6. Лагутов Ю. Звернення громадян як важлива складова захисту прав і свобод людини та громадянин в Україні. *Аналітична довідка Відділу Стратегій розвитку громадянського*

суспільства та протидії корупції. Режим доступу:
<http://old.niss.gov.ua/monitor/february2009/4.htm>

7. Льюис К., Грэй К., Мейенгенрих Й. Структура онлайн-активизма. *Социологическая наука*. 2014. № 1. С. 1–9.
8. Мелешенко О. К. Історія журналістики Великобританії: Конспект лекцій. Київський університет ім. Тараса Шевченка. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. 215 с.;
9. Мильтон Д. О свободе печати. Речь к английскому парламенту (Ареопагитика). Перевод с английского. Под редакцией П. Когана Издание С. Скирмонта. Москва, 1907. 55 с. История Печати Том I . М.: Аспект Пресс, 2001. 340 с. Режим доступа: <http://17v-euro-lit.niv.ru/17v-euro-lit/articles/angliya/rozhdestvenskij-milton.htm.>;
10. Сало І. Розвиток електронної демократії в Україні. Аналітична записка. *Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України*. січень 2010. Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/267/4>.

Примітка: Самостійна робота – 2 години; Індивідуальна робота – 2 години

СЕМІНАР № 9

МИРНІ ЗІБРАННЯ: РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА ГРОМАДЯНАМИ, МЕХАНІЗМИ ПОЛІТИКО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ, ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА

Питання для розгляду:

1. Мирні зібрання: загальні форми мирних зібрань та їх відмінності (мітинги, збори, демонстрації, вуличні ходи, марші, пікетування, публічні релігійні церемонії, та богослужіння, релігійні ходи, флешмоби, лонг-моби, політ-моби, і-моби та ін.).
2. Практика мирних зібрань в Україні.
3. Рекомендації Європейського суду з прав людини щодо покращення забезпечення права громадян на здійснення мирних зібрань.
4. Процедура здійснення права на «мирне зібрання» в Україні.
5. Відповідальність учасників зібрань за порушення їх «мирного характеру». Права правоохоронних органів на застосування примусу. Межі застосування «примусових» дій правоохоронних структур.
6. Відповідальність посадових осіб за порушення права громадян на проведення мирних зібрань.

Література:

1. Боровський О. Об активизме в искусстве. Режим доступу: http://rupo.ru/m/2399/aleksandr_borowskiy_ob_aktiwizme_w_iskusstwe.html
2. Брязкун В.В. Флешмоб: развлечение для молодежи или способ управления. *Офіційний сайт організації «Союз обдарованої молоді»*. Режим доступу: om.org.ua/k234411.html;
3. Букреєва І. Громадська активність української студентської молоді: особливості виявлення та тенденції. *Соціологічні студії: наук.-практичн. Журнал Східноєвропейського нац. університета ім. Л. Українки*. Луцьк. 2013. № 2 (3). С. 77-82;
4. В Мадриде прошли необычные протесты голограмм. *Укроп* 18.04.2015 22:10. Режим доступу: <http://укроп.org> ;
5. Вайсбурд Д. Добро с кулаками. *Ежедневный журнал*. 15 августа 2012. Режим доступу: <http://www.ejnew.com/?a=note&id=12139>;

6. Довгань В.С. Нормативно-правове регулювання реалізації права на мирні зібрання. *Порівняльно-аналітичне право*. № 4. 2013. С. 180 – 182;
7. Довідка щодо вивчення та узагальнення практики застосування адміністративними судами законодавства під час розгляду та вирішення впродовж 2010 - 2011 років справ стосовно реалізації права на мирні зібрання (збори, мітинги, походи, демонстрації тощо). *Вищий адміністративний суд України*. Довідка від 01.04.2012. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0002760-12/page>;
8. Кодекс Адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. Редакція від 06. 11. 2014 р. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>;
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984. Редакція від 01.01.2015. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/page>;
10. Кримінальний Кодекс України від 05.04.2001 № 2341- III. З редакцією від 01.01.2015. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page10>;
11. Кузнецов В. В. Злочини проти громадського порядку та моральності. Ред. В. І. Шакуна. К.: Паливода А. В., 2007. 61 с.;
12. Кулик М. І., Шепелева Н.В. Суспільно небезпечні наслідки у складі масових заворушень. *Проблеми захисту прав людини і громадянина в умовах побудови громадянського суспільства в Україні*. К. : НАВСУ, 2005. 202 с.;
13. Мельник Р. Форми мирних зібрань та їх характеристика через призму ст. 39 Конституції. *Центр політико-правових реформ*, 19.12.2013. Режим доступу: <http://pravo.org.ua/politicreformandconstitutionslaw/humanrights/1553-roman-melnyk.html>
14. Обзор зарубежного законодательства, регулирующего проведение публичных собраний и шествий граждан. Москва: Общественная палата РФ, 2010 44 с.;
15. Рейнгольд Г. Умная толпа: новая социальная революция. Пер. с англ. А. Гарькавого. ФАИР ПРЕСС, 2006. 416 с.;
16. Руководящие принципы по свободе мирных собраний. Издание 2-е Подготовлены советом экспертов БДИПЧ ОБСЕ по вопросам свободы собраний. Варшава – Страсбург, 2010. 195 с.;
17. Свобода мирных зібрань. Права людини в Україні. 2012. *Українська Гельсинська група*. Режим доступу: <http://helsinki.org.ua/index.php?id=1362646268>;
18. Серебрянникова А. К вопросу об ответственности за участие в собраниях и митингах: германский опыт. 2012. № 3. С 93 – 99;
19. Справа «Шмушкович проти України (Заява № 3276/10)». *Європейський суд з прав людини. Міжнародні суди. Рішення, Справа, Заява від 14.11.2013 р.* Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/974_990;
20. Статут патрульно-постової служби міліції України. Наказ МВС України від 28.07.1994 № 404. Із змінами від 27.08.2010. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0213-94/page>;
21. Тополевский Р. Правовое регулирование свободы собраний в системе источников права Украины: коллизии, недоразумение или злая шутка. *Правозащитная харьковская группа*. 2006. № 5. С. 15–19;
22. Удосконалення законодавчого урегулювання свободи мирних зібрань громадян. *Відділ стратегій розвитку громадянського суспільства та протидії корупції*. Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/february2009/5.htm>;
23. Ченовет Е., Стефан М. Чому ненасильницький спротив ефективний. Стратегічна логіка громадянського конфлікту. Пер. С. Гіріка. К.: Видавництво «Кліо», 2014. 304 с.;
24. Шарп Дж. От диктатуры к демократии. Стратегии и тактика освобождения. *From Dictatorship to Democracy: A Conceptual Framework for Liberation*. М.: Новое издательство, 2005. 84 с.;

25. Щеглова И. К. Зарубежный опыт правовой регламентации и обеспечения проведения массовых публичных мероприятий. *Вопросы совершенствования деятельности милиции общественной безопасности*. М.: Изд. МГУ, 2006. С. 145 -152.

Примітка: Самостійна робота – 2 години; Індивідуальна робота – 2 години

СЕМІНАР № 10
ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ, ГРОМАДСЬКІ СЛУХАННЯ ТА
МІСЦЕВІ ІНІЦІАТИВИ ГРОМАДЯН В СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ

Питання для розгляду:

1. Поняття «загальні збори» громадян в системі місцевого самоврядування. Поняття «громадські слухання» в системі місцевого самоврядування. Поняття «місцеві ініціативи» в системі місцевого самоврядування.
2. Нормативно-правове закріплення та процедури реалізації означених форм громадсько-політичної дії. Роль та значення органів місцевої влади та управління у реалізації цих форм.
3. Відповідальність посадових осіб за порушення права громадян на проведення загальних зборів, громадських слухань.
4. Обов'язковість процедури розгляду на засіданні місцевої ради «місцевих ініціатив», винесених за передбаченою законом процедурою.

Література:

1. Законопроект «Про місцеві ініціативи» від 06.12.2013 №3740. *Офіційний сайт Верховної Ради*. Законопроектна діяльність. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=49256;
2. Місцеві ініціативи: участь громади в усуненні перешкод. Проект громадської організації «ПРАВО» та виконкому Хмельницької міської ради. Інформаційний бюллетень. Режим доступу: <http://pravo-hm.org.ua/files/16032010/Buletен.pdf>;
3. Положення «Про громадські слухання у м. Чернігові». Рішення міської ради 29 жовтня 2009 р. «Про затвердження Положення про громадські слухання у м. Чернігові» (43 сесія 5 скл). *Додаток до Статуту територіальної громади міста Чернігова*. Режим доступу: http://chernigiv-rada.gov.ua/filesstatic/document/604_norm_doc_23-1;
4. Положення «Про загальні збори громадян за місцем проживання в Україні». Затверджено Постановою ВРУ від 17.12.1993 № 3748-ХІІ. *Офіційний сайт Верховної Ради України / Законодавство України*. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3748-12>;
5. Правове регулювання «громадських слухань» в Україні. Матеріали Координаційної Ради з питань розвитку громадянського суспільства при Президентові Україну. *Офіційний сайт Координаційної Ради з питань розвитку громадянського суспільства при Президентові України*. Режим доступу: <http://civil-rada.in.ua/?p=2081>
6. Правове регулювання загальних зборів громадян за місцем проживання; [Електронний ресурс] / Матеріали Координаційної Ради з питань розвитку громадянського суспільства при Президентові України. *Офіційний сайт Координаційної Ради з питань розвитку громадянського суспільства при Президентові України*. Режим доступу: <http://civil-rada.in.ua/?p=2077>;
7. Правове регулювання інституту місцевих ініціатив. Матеріали Координаційної Ради з питань розвитку громадянського суспільства при Президентові України. *Офіційний сайт*

Координаційної Ради з питань розвитку громадянського суспільства при Президентові України. Режим доступу: <http://civil-rada.in.ua/?p=2079>

8. Представники громадськості просять прийняти ВР Закон «Про органи самоорганізації населення». *Новини від 20 лютого 2014 р. Інформаційне агентство «УНІАН».* Режим доступу: <http://press.unian.net/pressnews/982924-predstaviteli-obschestvennosti-prosyat-vr-prinyat-zakon-ob-organah-samoorganizatsii-naseleniya.html>;
9. Про відкликання депутатів місцевих рад. Експертна думка. *Офіційна сторінка ВО «Свобода»* 20.09.2006. Режим доступу: <http://www.svoboda.org.ua/dopusy/analytika/002587/>;
10. Статут територіальної громади міста Львів. *Офіційний сайт міської ради міста Львів.* Режим доступу: http://lvivrada.gov.ua/files/statut/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%82_%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%8C.pdf;
11. Статут територіальної громади міста Одеси / Рішення Одеської міської ради від 25.08.2011 № 1240-VI. *Головний правовий портал України «Ліга-Закон».* Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/OD110471.html;
12. Статут територіальної громади міста Ужгород 2005 р. *Офіційний сайт міської ради Ужгорода.* Режим доступу: <http://rada-uzhgorod.gov.ua/download/B0.1.pdf>

Примітка: Самостійна робота – 4 години; Індивідуальна робота – 2 години

СЕМІНАР № 11 ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ З ОРГАНАМИ МІСЦЕВОЇ ТА ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Питання для розгляду:

1. Органи самоорганізації населення (ОСН, СОН). Досвід України та країн ЄС щодо реалізації прав громадян на місцеве самоврядування в формі «самоорганізації».
2. Нормативно-правове закріплення процедури формування та легалізації органів самоорганізації населення.
3. Практика діяльності ОСН в Україні.
4. Відповідальність посадових осіб за порушення права громадян на здійснення їх права на створення «органу самоорганізації населення».

Література:

1. Абрам'юк І., Ткачук А. Врегулювання механізмів участі громадян в управлінні громадою К.: Легальний статус, 2011. 64 с.;
2. Всеукраїнська Організація «Асоціація сприяння самоорганізації населення». *Річний звіт за 2014 р.* Режим доступу: file:///D:/Documents/Downloads/2_3.pdf;
3. Крупник А. Органи самоорганізації населення і громадські організації: співпраця та партнерство із владою. *Вісник органів самоорганізації населення*, 2012. Вип. 3. К. С. 3-9;
4. Орловский А.С. Создание, организация работы и ликвидация органов самоорганизации населения в городе Одессе. Методические рекомендации. 2-е изд., доп-е. Одесса: Хоббит-Плюс, 2006. 180 с.
5. Представники громадськості просять прийняти ВР Закон «Про органи самоорганізації населення». *Новини від 20 лютого 2014 р. Інформаційне агентство «УНІАН».* Режим доступу: <http://press.unian.net/pressnews/982924-predstaviteli-obschestvennosti-prosyat-vr-prinyat-zakon-ob-organah-samoorganizatsii-naseleniya.html>

6. Програма розвитку органів самоорганізації населення м. Одеси на 2012-2015 рр. Із змінами від 29.10. 2014. Затверджена Рішенням Одеської міської ради № 1630-VI від 23.12.2011. *Офіційний сайт Одеської міської ради. Документи*. Режим доступу: <http://omr.gov.ua/ru/acts/council/38631/>
7. Самоорганізація населення – шлях до заможної громади. *Практичний посібник для громадського лідера*. Укладач О. Мошнягул. Херсон, 2013. 95 с.
8. Статут територіальної громади міста Львів. *Офіційний сайт міської ради міста Львів*. Режим доступу: http://lvivrada.gov.ua/files/statut/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%82_%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%8C.pdf
9. Статут територіальної громади міста Одеси. Рішення Одеської міської ради від 25.08.2011 № 1240-VI. *Головний правовий портал України «Ліга-Закон»*. Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/OD110471.html
10. Статут територіальної громади міста Ужгород 2005 р. *Офіційний сайт міської ради Ужгорода*. Режим доступу: <http://rada-uzhgorod.gov.ua/download/B0.1.pdf>

Примітка: Самостійна робота – 2 години; Індивідуальна робота – 2 години

СЕМІНАР № 12

НЕКОНВЕНЦІЙНІ ФОРМИ ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПРОЦЕС ВЗАЄМОДІЇ З ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Питання для розгляду:

1. Поняття «неконвенційні форми громадсько-політичної активності». Сучасні форми арт-активізму («плей-бек театри», «перформанси»). Поняття хактивізм, слактивізм, крафтивізм та їх сучасні практики в ЄС та в Україні.
2. Сучасні практики громадсько-політичної безвідповідальної дії як прояви екстремізму. Релігійний екстремізм сучасних арт-груп, гендер-активізму «Femen», «ЛГБТ-активізму» та ін.
3. Політична відповідальність органів влади за здійснення політичного регулювання громадсько-політичної активності в умовах невідповідності нормативно-правової основи.

Література:

1. Алфьоров С., Сіц Д. Поняття неформальних радикально-налаштованих молодіжних угруповань: кримінологічний аспект. *Вісник Львів. універ-ту. Сер. юридична*. 2011. № 52. С. 249-253.
2. В Мадриде прошли необычные протесты голограмм. *Укроп* 18.04.2015 22:10. Режим доступу: <http://укроп.org> ;
3. Вайсбурд Д. Добро с кулаками. *Ежедневный журнал*. 15 августа – 2012. Режим доступу: <http://www.ejnew.com/?a=note&id=12139>;
4. Возняк Т. Майдан – революция среднего класса. *Сайт «Третя українська республіка»*, 19 грудня 2013 р. Режим доступу: <http://www.3republic.org.ua>;
5. Геть усіх: провокація, репресії, революція! *Офіційний сайт УНА-УНСО / Новини від 20.03.2009*. Режим доступу: <http://www.una-unso.info/article/artid-1327/lang-ukr/index.html>
6. Глебов А. Антифа VS Фа. Герои и жертвы уличных войн в Одессе. *Информационное агентство «Одесса-таймер»*. 28 апреля 2009. Режим доступу: <http://timer.od.ua/statji/antifa-vs-fa-geroi-i-zhertvy-ulichnyx-vojn-v-odesse.html>;

7. Омельченко Е.Л. Молодежный активизм и глобальные трансформации его смысла. *Журнал исследований социальной политики*. АНО «Центр социальной политики и гендерных исследований». Саратов. 2005. Т.3 № 1. С. 59-86;
8. Перегуда Є.В., Місерджи С.Д. Особливості пробудження громадянського суспільства на Сході України. *Держава і право*. 2014. Вип. 64. С. 159-365;
9. Протестний потенціал в Україні залишається значним – соціологи. Інтерв'ю із завідувачкою лабораторії моніторингу суспільно-політичних процесів Інституту соціальної і політичної психології НАПН України, кандидатом філософських наук, доцентом Оленою Суший. Режим доступу: <http://www.pic.com.ua/protestnyj-potencial-v-ukrajinskomu-suspilstvi-zalyshajetsya-znachnym-sotsiolohy.html#sthash.hEtLDWiK.dpuf>;
10. Процик І. Соціолект українських футбольних фанатів. *Вісник Львівського університету. Серія Філологічна*. 2012. Вип. 57. С. 285 -290;
11. Римаренко Ю.І. Приватне життя і поліція. Концептуальні підходи. Теорія та практика. Київ: КНТ, 2006. 740 с.;
12. Савінов В. В. Вуличний плейбек-театр у політично забарвлених умовах: аналіз експериментальних перформансів. *Простір арт-терапії: ресурси зцілення*. Ред. А. П. Чуприкова, Л. А. Найдьонові, О. А. Бреусенка-Кузнецова, О. Л. Вознесенської, О. М. Скнар. К.: Золоті ворота, 2014. 98 с.;
13. Тягнибок О. Третій Майдан буде відповіддю на Контрреволюцію негідників. *Українська правда*. 21.11.2014. Режим доступу: <http://blogs.pravda.com.ua/authors/tiahnybok/546f4901a5f19/>;
14. Чимирис Е.С. Революция: опыт когнитивного осмысления понятия. *Полития*. № 1 (48). 2008. С. 126-141;
15. Шарп Дж. От диктатуры к демократии. Стратегии и тактика освобождения. *From Dictatorship to Democracy: A Conceptual Framework for Liberation*. М.: Новое издательство, 2005. 84 с.;
16. Шелія М. Феномен високої протестної активності в пострадянській Україні. *Інформаційне агентство «Zaxid.net»*. Режим доступу: http://zaxid.net/news/showNews.do?fenomen_visokoyi_protestnoyi_aktivnosti_u_postradyanskiy_ukrayini&objectId=1304964;
17. Шеховцов А. Українські крайноправі та Євромайдан. *Незалежний культурологічний часопис «І»*. Опубліковано 3 січня 2014 р. Режим доступу: http://www.ji-magazine.lviv.ua/anons2014/Shehovcov_Ukr_krajn-pravi_i-Euromajdan.htm
18. Щепанская Т.Б. Антропология молодежного активизма. *Молодежные движения и субкультуры Санкт-Петербурга*. Ред. В.В. Костюшев. СПб. 1999. С.262 – 302;
19. Эксперты: прохождение «Свободы» в Верховную Раду привело к росту ксенофобии и расизма в Украине. Режим доступу: <http://internovosti.net/obwestvo/svobody-v-verhovnuju-radu-privelo-k-rostu-ksenofobii-i-rasizma-v-ukraine-20130409.html#4>
20. Янченко А.О. Слактивізм – проблема політичної участі в Інтернеті чи «невизначене поняття». *Грані*. 2013. № 10 (102). С. 56- 60.

Примітка: Самостійна робота – 2 години; Індивідуальна робота – 2 години

САМОСТІЙНА РОБОТА

активне використання студентом напрацювань під час його самостійної та індивідуальної роботи.

Передбачається індивідуальна підготовка з окремих процедурних питань, індивідуальні проектні розробки за тематикою.

Назва теми, кількість годин, завдання:

Т.1. Політичні відносини та політичні інтереси в соціальних системах

2 години

1. Поясніть зв'язок між поняттями «політичне», «державне», «громадське».
2. Назвіть суб'єктів політичних відносин та чинники, що визначають їх поведінку в політичній системі.
3. Вкажіть який зв'язок існує між поняттям праворозуміння та політико-правова система.
4. Вкажіть основні відмінності між поняттями «правове релюювання» та «політичне регулювання» громадсько-політичних відносин.
5. Вкажіть особливості правових сімей.

Т.2. Держава в системі політичних відносин

3 години

1. Покажіть логіку переходу від додержавних форм організації суспільства до держави.
2. Покажіть логіку переходу від звичаєвих форм регулювання суспільних відносин до правових.
3. Визначте відмінності основних теорій походження держави.
4. Назвіть основні теорії, що розглядали державу як «органічну єдність», виходячи з примордіальних поглядів.
5. Назвіть теорію, в якій держава розглядається як інститут, інструмент та конструкт. Порівняйте з попередніми.
6. Назвіть суспільні сфери, за володіння монополією в яких держава веде/ веде боротьбу.
7. Назвіть громадсько-політичні суб'єкти, що прагнули вивільнення з под.- державної монополії.
8. Підготуйте аналітичну довідку про розвиток системи надання адміністративних послуг в одній з країн Європи (на вибір викладача).

Т.3. Громадянське суспільство в системі політичних відносин

3 години

1. Вкажіть основні теорії походження громадянського суспільства
2. Назвіть суб'єкти громадянського суспільства в Україні, користуючись Постановою КМУ № 976, ст.. 83 цивільного кодексу.
3. Назвіть порядок реєстрації Громадського об'єднання/ організації в Україні
4. Назвіть порядок припинення повноважень Громадської організації.
5. Проаналізуйте динаміку розвитку Профспілкових організацій в Україні.
6. Вкажіть на особливості нормативно-правового регулювання профспілок в Україні.
7. Наведіть аргументи та визначить місце політичних партій в системі взаємовідносин громадянського суспільства та держави.

Т.4. Політико-правові форми взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства

2 години

1. Назвіть основні форми громадсько-політичної активності в Україні

2. Визначте різницю понять «громадська активність», «громадсько-політична активність», «громадсько-політична участь», «політичний активізм».
3. Вкажіть змістовне (але не аксіологічне) значення понять: «патрітизм», «націоналізм», «нацизм», «шовінізм».
4. Вкажіть змістовне значення понять «позитивна дискримінація»; «політика аффірмативних дій».
5. Вкажіть основні форми взаємодії громадян та громадських організацій з органами влади.

Т.5. Сучасні стандарти Європейського Союзу щодо принципів взаємодії інститутів громадянського суспільства та державної влади

3 години

1. Зайдіть на офіційний сайт Європейської комісії та опрацюйте останні матеріали її роботи щодо рекомендацій країнам ЄС та Європи з питань протидії та недопущення дискримінації.
2. Зайдіть на офіційну сторінку Європарламенту та опрацюйте останні матеріали його роботи щодо рекомендації по забезпеченню демократичної громадської участі, щодо демократичного цивільного контролю, щодо взаємодії з органами державної влади.

Підготовка до модульної контрольної роботи

Т.6 Демократичний контроль в Україні. Громадська експертиза діяльності органів виконавчої влади в Україні

2 години

Т.7 Процедури забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики. Консультації з громадськістю. Референдуми в Україні

2 години

Т.8 Звернення громадян до органів влади. Практика електронного урядування. Практика Цензури

2 години

Т.9 Мирні зібрання: реалізація права громадянами, механізми політико-правового регулювання, європейська практика

2 години

Т.10 Загальні збори, громадські слухання та місцеві ініціативи громадян в системі місцевого самоврядування.

4 години

Т.11 Взаємодія органів самоорганізації населення з органами місцевої та державної влади

2 години

Т.12 Неконвенційні форми громадсько-політичної активності та їх вплив на процес взаємодії з органами державної влади

2 години

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

1. Опишіть процедуру звернення до органів

- прокуратури,
- органів місцевого самоврядування,
- органів державної юстиції з питань реєстрації громадської організації

2. Здійсніть аналіз процедури внесення

- місцевої ініціативи
- ініціативи щодо проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою
- припинення діяльності місцевої ради
- внесення ініціативи щодо формування складу громадської ради

3. Здійсніть аналіз процедури проведення

- громадських слухань
- громадських експертиз

4. Здійсніть аналіз процедури проведення

- місцевих зборів
- мирних зібрань

5. Взаємодія з органами державної влади (обрати форму, наприклад, «звернення громадян») і здійснити порівняння реалізації цього права в Україні та ще в 2-х країнах Європи.

6. Опишіть одну з форм нетрадиційної громадсько-політичної активності чи активізму:

- хактивізм
- екологічний активізм
- слактивізм
- крафтивізм

7. Міжнародні стандарти реалізації прямої та представницької демократії (аналіз існуючих міжнародних стандартів та стандартів ЄС щодо реалізації взаємодії з органами влади) – ессе.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

- аналіз здійснення процедури звернення до органів місцевого самоврядування,
- аналіз здійснення процедури внесення місцевої ініціативи,
- аналіз процедури ініціювання місцевого референдуму
- порівняльний аналіз діяльності громадських рад при органах державної влади
 - аналіз проведення громадських експертиз
 - аналіз практики країн ЄС з організації процедур громадського контролю та експертиз діяльності органів влади та органів управління.
 - визначення найкращого досвіду для України з питань організації та проведення місцевих референдумів;
 - визначення найкращого досвіду країн ЄС з питань організації і проведення мирних зібрань
 - аналіз практики ЄСПЛ щодо захисту прав громадян та громадських організацій на проведення мирних зібрань
 - аналіз практики ЄСПЛ щодо захисту прав не громадян на здійснення взаємодії з органами державної влади та управління;
 - визначення найкращого досвіду українських громадян щодо організації місцевого самоврядування та створення СОНів.
- визначення процедури відбору органів самоорганізації населення для делегування їм місцевою радою частини власних повноважень, фінансів, майна.
- аналіз процедури утворення органів самоорганізації.
- аналіз здійснення процедури звернення органів самоорганізації за типовими документами

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

1. Підготовка реферату за темою семінарського заняття
2. Аналіз законів та законопроектів (складання аналітичних довідок, спрощених схем).
3. Аналітичні завдання передбачені в програмі самостійної та індивідуальної роботи.

ПЕРЕЛІК ЗАСОБІВ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється під час роботи на семінарських заняттях. Формами поточного контролю є також співбесіди, поточні контрольні роботи, підготовка рефератів, доповідів, індивідуальна робота зі студентами (оцінювання індивідуальних робіт та самостійної роботи студента). Підсумковий контроль здійснюється по результатам накопичення балів і у формі заліку (заочне відділення).

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО МОДУЛЬНИХ РОБІТ

Контрольні запитання складені на основі змісту лекцій по курсу «Взаємодія з органами влади» та питань, що розглядаються під час роботи на семінарських заняттях семестру.

1. Предмет курсу «Взаємодія з органами влади»
2. Політичні відносини в соціальних системах: сутність та цілі.
3. Рівні та суб'єкти політичних відносин.
4. «Політика» та «право» як регулятори громадсько-політичних та суспільних відносин.
5. Регулятивна роль «мононорм» в первісному суспільстві. Релігійні форми «мононорм».
6. Виникнення права. Право в системі соціального регулювання. Нормативне та індивідуальне регулювання.
7. Теорії праворозуміння та їх вплив на тип взаємодії з органами державної влади.
8. «Правові сім'ї» та їх значення у формуванні громадсько-політичних відносин.
9. Відповідальність суб'єктів громадсько-політичних відносин.
10. Додержавні форми організації суспільства
11. Доправові форми регулювання суспільних відносин
12. Історичні форми виникнення держави
13. Плюралізм теорій виникнення держави
14. Типологія держав у формаційному підході.
15. Поняття історичного типу держави. Сутність зміни історичних типів держави.
16. Сутність рабовласницької держави. Особливості «громадсько-політичних» відносин в епоху домінування рабовласницької держави.
17. Сутність феодальної держави. Особливості «громадсько-політичних» відносин в епоху домінування феодальної держави.
18. Сутність буржуазної держави. Особливості «громадсько-політичних» відносин в епоху домінування буржуазної держави.
19. Особливість буржуазної держави «нічного сторожа»
20. Особливість державно-монополістичного етапу розвитку буржуазної держави.
21. Ознаки держави і державності. Функції держави.
22. Сутність та ознаки правової держави.
23. Державна влада, її структура. Принцип розподілу влади в механізмі держави.
24. Бюрократія та бюрократизм в механізмі держави.
25. Поняття та структура державного апарату. Поняття та системи «адміністративних послуг».
26. Формування ідеї «громадянського суспільства в історії громадсько-політичного розвитку.
27. Історичні етапи розвитку громадянського суспільства.
28. «Публічне» та «приватне» в політичній взаємодії.
29. Ринкові та антиринкові ідеї в розвитку громадянського суспільств.
30. Сучасні інститути громадянського суспільства.

31. Громадські організації та об'єднання: особливості утворення, реєстрації та функціонування в Україні.
32. Профспілкові організації в Україні: історія розвитку та діяльності.
33. Релігійні організації в Україні. Благодійні/ волонтерські організації в Україні, органи самоорганізації, біржі, фонди, кооперативи та ін.
34. Реалізація Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства щодо удосконалення його нормативно-правової бази (січень – листопад 2013 р.)
35. Вплив суспільно-політичної кризи на стан правового середовища громадянського суспільства (кінець листопада 2013 р. – лютий 2014 р.)
36. Поняття «конвенційної» та «неконвенційної» громадсько-політичної активності.
37. Конвенційні форми громадсько-політичної активності в Україні та їх нормативно-правове забезпечення та задіяння у політиці.
38. Особливості взаємодії представницьких органів місцевого самоврядування з громадськістю.
39. Протестні форми громадської участі. «Графа против всіх» та її значення в оцінках експертів.
40. Абсентеїзм як специфічна політична поведінка.
41. Сучасні стандарти Європейського Союзу щодо принципів взаємодії інститутів громадянського суспільства та державної влади. Рекомендації ЄС для розвитку демократії в країнах Європи.
42. Європейська Повістка для України (європейського порядку денного)
43. Стратегія сталого розвитку України до 2020 р. від 15 січня 2015 р.
44. Особливості функціонування Національної Ради Реформ в Україні.
45. Стратегія національної безпеки України та поняття «внутрішня безпека».
46. Поняття «демократичний контроль».
47. Демократичний контроль в Україні за «Законом про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією та правоохоронними органами держави».
48. Поняття «громадська експертиза». Порядок проведення громадської експертизи України.
49. Особливості проведення громадської експертизи на рівні місцевих територіальних громад.
50. Особливості письмового запиту Інституту громадянського суспільства до органу виконавчої влади щодо проведення громадської експертизи.
51. Порядок дій органу виконавчої влади у разі надходження від Інституту громадянського суспільства, громадської ради письмового запиту щодо проведення громадської експертизи.
52. Відповідальність посадових осіб за порушення громадського права на здійснення «громадської експертизи»
53. Поняття «Консультації з громадськістю». Порядок створення консультативно-дорадчих органів при органах влади. Форми проведення консультацій з громадськістю
54. Консультативно-дорадчі органи при органах влади в Україні
55. Порядок подання пропозицій чи зауважень учасників підчас публічного громадського обговорення.
56. Порядок оприлюднення інформації щодо проведення консультації з громадськістю.
57. Референдум як форма прямої демократичної участі. Консультативні референдуми в Україні.
58. Відповідальність посадових осіб за порушення громадського права на участь у консультативно-дорадчих органах та громадських радах, на участь у референдум
59. «Звернення громадян» як безпосереднє право громадян. Форми громадських звернень.
60. Особливості «громадського звернення». Європейська практика реалізації права на «звернення громадян» до органів влади.

61. Процедура здійснення права звернення громадян до органів влади та управління в Україні.
62. Практика е-урядування в країнах світу. Стандарти е-урядування в ЄС. Досвід е-урядування в Україні.
63. Адміністративні послуги в Україні.
64. Цензура як політика та діяльність посадових осіб з метою контролю над інформаційними потоками та якістю інформації.
65. Відповідальність посадових осіб за порушення права громадян на звернення до органів влади та державного управління.
66. Мирні зібрання: загальні форми мирних зібрань та їх відмінності.
67. Практика мирних зібрань в Україні. Рекомендації Європейського суду з прав людини щодо покращення забезпечення права громадян на здійснення мирних зібрань
68. Процедура здійснення права на «мирне зібрання» в Україні.
69. Відповідальність учасників зібрань за порушення їх «мирного характеру». Права правоохоронних органів на застосування примусу. Межі застосування «примусових» дій правоохоронних структур.
70. Відповідальність посадових осіб за порушення права громадян на проведення мирних зібрань.
71. Поняття «загальні збори» громадян в системі місцевого самоврядування України. Особливості реалізації права громадян на проведення загальних зборів.
72. Поняття «громадські слухання» в системі місцевого самоврядування. Особливості реалізації права громадян на проведення громадських слухань.
73. Поняття «місцеві ініціативи» в системі місцевого самоврядування. Особливості реалізації «внесення місцевої ініціативи».
74. Відповідальність посадових осіб за порушення права громадян на проведення загальних зборів, громадських слухань.
75. Обов'язковість процедури розгляду на засіданні місцевої ради «місцевих ініціатив», винесених за передбаченою законом процедурою
76. Органи самоорганізації населення. Досвід України та країн ЄС щодо реалізації прав громадян на місцеве самоврядування в формі «самоорганізації».
77. Нормативно-правове закріплення процедури формування та легалізації органів самоорганізації населення.
78. Відповідальність посадових осіб за порушення права громадян на здійснення їх права на створення «органу самоорганізації населення».
79. Поняття «неконвенційні форми громадсько-політичної активності». Сучасні форми арт-активізму. Хактивізм, слактивізм, крафтивізм та їх сучасні практики в ЄС та в Україні
80. Відповідальність органів влади за здійснення політичного регулювання громадсько-політичної активності в умовах невідповідності нормативно-правової основи.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ **для заочного відділення**

Варіант 1.

Політичні відносини в соціальних системах: сутність та цілі.
Сучасні стандарти Європейського Союзу щодо принципів взаємодії інститутів громадянського суспільства та державної влади. Рекомендації ЄС для розвитку демократії в країнах Європи.

Варіант 2.

Рівні та суб'єкти політичних відносин.
Стратегія сталого розвитку України до 2020 р. від 15 січня 2015 р.

Варіант 3.

«Політика» та «право» як регулятори громадсько-політичних та суспільних відносин.
Особливості функціонування Національної Ради Реформ в Україні.

Варіант 4.

«Регулятивна роль «мононорм» в первісному суспільстві. Релігійні форми «мононорм».
Стратегія національної безпеки України та поняття «внутрішня безпека».

Варіант 5.

Виникнення права. Право в системі соціального регулювання. Нормативне та індивідуальне регулювання.
Поняття «демократичний контроль».

Варіант 6.

Теорії праворозуміння та їх вплив на тип взаємодії з органами державної влади.
Демократичний контроль в Україні за «Законом про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією та правоохоронними органами держави».

Варіант 7.

Поняття «місцеві ініціативи» в системі місцевого самоврядування. Особливості реалізації «внесення місцевої ініціативи». Обов'язковість процедури розгляду на засіданні місцевої ради «місцевих ініціатив», винесених за передбаченою законом процедурою
Абсентеїзм як специфічна політична поведінка.

Варіант 8.

«Правові сім'ї» та їх значення у формуванні громадсько-політичних відносин.
Поняття «громадська експертиза». Порядок проведення громадської експертизи в Україні.

Варіант 9.

Відповідальність суб'єктів громадсько-політичних відносин.
Особливості проведення громадської експертизи на рівні місцевих територіальних громад.

Варіант 10.

Додержавні форми організації суспільства
Особливості письмового запиту Інституту громадянського суспільства до органу виконавчої влади щодо проведення громадської експертизи. Відповідальність посадових осіб за порушення громадського права на здійснення «громадської експертизи»

Варіант 11.

Доправові форми регулювання суспільних відносин

Порядок дій органу виконавчої влади у разі надходження від Інституту громадянського суспільства, громадської ради письмового запиту щодо проведення громадської експертизи.

Варіант 12.

Плюралізм теорій виникнення держави

Порядок проведення «громадської експертизи» в Україні

Варіант 13.

Поняття історичного типу держави. Сутність зміни історичних типів держави.

Консультативно-дорадчі органи при органах влади в Україні

Варіант 14.

Ознаки держави і державності. Функції держави

Порядок подання пропозицій чи зауважень учасників підчас публічного громадського обговорення.

Варіант 15.

Сутність та ознаки правової держави.

Порядок оприлюднення інформації щодо проведення консультації з громадськістю.

Варіант 16.

Сутність феодальної держави. Особливості «громадсько-політичних» відносин в епоху домінування феодальної держави.

Референдум як форма прямої демократичної участі. Консультативні референдуми в Україні.

Варіант 17.

Сутність буржуазної держави. Особливості «громадсько-політичних» відносин в епоху домінування буржуазної держави.

Відповідальність посадових осіб за порушення громадського права на участь у консультативно-дорадчих органах та громадських радах, на участь у референдум

Варіант 18.

Бюрократія та бюрократизм в механізмі держави.

«Звернення громадян» як безпосереднє право громадян. Форми громадських звернень.

Варіант 19

Формування ідеї «громадянського суспільства в історії громадсько-політичного розвитку.

Особливості «громадського звернення». Європейська практика реалізації права на «звернення громадян» до органів влади.

Варіант 20.

Профспілкові організації в Україні: історія розвитку та сучасний стан.

Процедура здійснення права звернення громадян до органів влади та управління в Україні.

Варіант 21.

Державна влада, її структура. Принцип розподілу влади в механізмі держави.

Практика е-урядування в країнах світу. Стандарти е-урядування в ЄС. Досвід е-урядування в Україні.

Варіант 22.

Органи самоорганізації населення. Досвід України та країн ЄС щодо реалізації прав громадян на місцеве самоврядування в формі «самоорганізації».

Нормативно-правове закріплення процедури формування та легалізації органів самоорганізації населення.

Варіант 23.

Історичні етапи розвитку громадянського суспільства.

Цензура як політика та діяльність посадових осіб з метою контролю над інформаційними потоками та якістю інформації.

Варіант 24.

Сучасні інститути громадянського суспільства.

Відповідальність посадових осіб за порушення права громадян на звернення до органів влади та державного управління.

Варіант 25.

Громадські організації та об'єднання: особливості утворення, реєстрації та функціонування в Україні.

Мирні зібрання: загальні форми мирних зібрань та їх відмінності. Відповідальність посадових осіб за порушення права громадян на проведення мирних зібрань.

Варіант 26.

Практика мирних зібрань в Україні. Рекомендації Європейського суду з прав людини щодо покращення забезпечення права громадян на здійснення мирних зібрань

Поняття «неконвенційні форми громадсько-політичної активності». Сучасні форми арт-активізму. Хактивізм, слактивізм, крафтивізм та їх сучасні практики в ЄС та в Україні

Варіант 27.

Процедура здійснення права на «мирне зібрання» в Україні.

Відповідальність учасників зібрань за порушення їх «мирного характеру». Права правоохоронних органів на застосування примусу. Межі застосування «примусових» дій правоохоронних структур

Варіант 28.

Поняття та структура державного апарату. Поняття та системи «адміністративних послуг».

Форми взаємодії громадян та інститутів громадянського суспільства з органами влади.

Варіант 29.

Поняття «загальні збори» громадян в системі місцевого самоврядування України.

Суб'єкти ініціювання загальних зборів в Україні. Особливості реалізації права громадян на проведення загальних зборів.

Варіант 30.

Поняття «громадські слухання» в системі місцевого самоврядування. Особливості реалізації права громадян на проведення громадських слухань.

Відповідальність посадових осіб за порушення права громадян на проведення загальних зборів, громадських слухань.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

МОДУЛЬ 1 (поточне тестування)		Усього балів
Змістовний модуль 1: поточне тестування- 2 бали, самостійна робота 3 бали		
Тема 1	5	
Тема 2	5	
Тема3	5	
Тема4	5	
Тема5	5	
		25 балів
Змістовний модуль 2:		
Тема 6	5	
Тема 7	5	
Тема 8	5	
Тема 9	5	
Тема 10	5	
Тема 11	5	
Тема 12	5	
		35 балів
Кількість балів за 1 модуль		60 балів
МОДУЛЬ 2		
ІНДЗ		3 по 10 балів = 30 балів
Кількість балів за 2 модуль		30 балів
Підсумкова контрольна		10 балів
Сумарна кількість балів		100

Шкала оцінювання:

90-100 балів – відмінно (A);

82-89 балів – добре (B);

74-81 балів – добре (C);

64-73 балів – задовільно (D);

60-63 балів - задовільно (E);

35 –59 балів – незадовільно з можливістю повторного складання (FX);

0-34 балів – незадовільно з обов’язковим повторним курсом (F).

УЗУН ЮЛІЯ ВАДИМІВНА
КОЧ СВІТЛАНА ВАДИМІВНА
ВЗАЄМОДІЯ З ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ:
методичні вказівки та завдання до навчального курсу

для здобувачів спеціальності «політологія»
факультету міжнародних відносин, політології та соціології

Підписано до друку 20.12.2019 року Формат 60x84/16 Друк офсетний
Папір офсетний. Ум. друк. аркушів 3,2 Тираж 100 екз. Замовлення №261

Видавництво тов «Удача», свідоцтво ДК № 4241 від 23.12.2011р.
м.Одеса, вул. Гаванна, 3 тел. (048) 726-54-37, e-mail: mostik1@ukr.net